Nagyvárad 1912. XVIII. évfolyam 187 szám. Kedd, augusztus 20.

ELŐFIZETÉSI ÁRAK:
A kiadóhivatalban átvéve:
Egész évre ... 16 kor.
Negyedévre ... 4 «
Helyben házhoz hozva:
Egész évre ... 20 kor
Negyedévre ... 5 «
Vidékre postán szállítva:
Egész évre ... 24 kor.
Negyedévre ... 6 «

TISZÁNTÚL
POLITIKAI NAPILAP

Megjelenik minden nap a hétfő és ünnep utáni napok kivételével.
Szerkesztőség és kiadóhivatal: Nagyvárad, Apácza-utcza 3.
A szerkesztőség kéziratok visszaadásáról vagy megőrzéséről nem vállalkozik.
Előfizetések és hirdetések a kiadóhivatalhoz intézendők.
Egyes szám ára 8 fillér.

Szent István napján.

A falusi fehér templom és a fővárosi bazilika ünnepjelző nagy harangja fenséges, szent, harmonikus szinfoniát zeng a magyar szivekbe ma Szent István király ünnepén. Hangjuk keresztül száguld a nagy Alföldön, betölti a Kárpátok minden zugát és lelkünk érzelemhurján magasztaló hymnuszok ünnepi akkordjai adnak rá gyönyörü visszhangot.

Ez az ünnep a mi ünnepünk, lélekből fakadó szintiszta magyar ünnep. Nem a paragrafus tette azzá, hanem a magyar sziv, a magyar lélek, a magyar akarat.

Ezen a napon ezerszeres erővel markol a szivünkbe, beidegződik az agyunkba és a tettek, a diadalmas tettek mezejére vezeti, kell hogy vezesse akaratunkat, acélos magyar energiánkat az a szellem, amelynek itt, hajdani pogány Magyarországon első nagy képviselője, megteremtője, hirdetője és elterjesztője Szent István első koronás királyunk volt.

Ennek a krisztusi szellemnek, ennek a krisztusi kulturának megalkotása, tehát az élő, ezer év viharait kiállott uj Magyarország megalapozása, megteremtése: ezt jelenti nekünk Szent István. Hatalmas történelmi tényekkel állunk szemben, amelyek ellen ugyan rugkapálóznak a mai pogányok, de amelyeknek nagyszerü jelentősége, sulya, ereje annál inkább előttünk áll, mennél távolabb visz tőlük időben a történelem, az élet nagy megcáfolhatatlan, be nem csapható, őszinte mestere.

A nagyok között is a legnagyobb, nagy a szónak igazi történelmi értelmében, amilyen hosszu századokban csak egyszer akad és boldog az a nemzet, a melynek ilyen nagyjai vannak.

Szent István király jelenti nekünk a magyar kulturát, az ő nevéhez füződik ezeréves nemzeti nagy létünk, mert hisz nélküle talán már régen ott lennénk, a hol itt ami hazánk földjén annyi elődünk meghalt üstökös-dic ősége porladoz.

Mennyi ős nagyerő pusztult el, mennyi hatalmas nép lünt le nyomtalanul a történelem szinpadjáról, mert nem volt Szent Istvánja, aki a duzzadó energiáknak utat mutatott volna a fejlődés, a haladás, az igazi müvelődés, az élet felé.

És jöttek a helyökbe ujak és jöttünk a helyükbe onnan ketetről, az ős, természetes erők hazájától mi magyarok. Csupa fiatalos erő, csupa tüzes, acélos izzó energia. És a turáni ifju, erős nemzet, büszkén tombolt az erejével, rohamosan igyekezett kihasználni, anélkül, hogy igazán értékesiteni tudta volna és már-már megindult azon az uton, amely nem vezetett volna az élet felé.

És ekkor jött Szent István. A keze az acélos energiája a pogányerős magyar Vajké, de a lelke, az akarata, amely a kezét vezette, az már — Szent Istváné. Ez a pogány, legyőzhetetlen ősenergia és a keresztény lelkiség, átfogva, egybe kapcsolva az öntudattal, amely ott él a lelkünkben, a szivünkben, lüktet a vérünkben, s amelyet ez a szó fejez ki: magyar, — a pogány Vajk, a magyar nép első embere és a keresztény István, az apostoli király, — . . . ez együtt Szent István, akinek legszebb, legmagyarabb ünnepét ünnepeljük.

Lelket öntött az anyagba, utat mutatott az energia kifejlesztésére. amelyet a Kereszt világit be, a pogány pusztuló magyarságot uj, igazi életre vezette, megmutatta a nemzetnek, hogy nemcsak ruganyos izom, szikrázó kard van a hatalmában, hanem van benne valami, ami örök, elpusztithatatlan, ami eddig szunnyadt, vagy legalább is nem volt méltóképen felhasználva és ez a lélek, a szellemi energia. Megmutatta, hogy az erő nem pusztitás és pusztulás, hanem — kultura.

És ez a keresztény kultura éltetett, ebből a kulturából fakadt minden, ami szép, ami jó, ami boldogulás, ezzel a kulturával fejlődtünk, haladtunk mindég előre és mindég felfelé Ennek köszönheti Magyarország, a magyar nemzet ezredéves létét.

Ezért tekintünk mi Szent Istvánhoz hálás, igaz ünnepi lélekkel; ezért zarándokolunk dicsőséges szent Jobbjához, amely nem porladt el, örökül hagyta ránk, mintahogy az alkotása, a szelleme is élő és örök

És mégis . . . Nem akarom a gyönyörü, dicsőséges ünnep hangulatát bántó és fájó akkordokkal zavarni, de ha a multból visszaszállunk a jelenbe, az igazsághoz hiven be kell vallanunk, hogy a kép ma nem olyan szép, nem olyan ragyogó, összhangzó, mint volt régen. Mintha kevesebb ajakról zendülne fel a hymnusz, vannak, akiknek már nem ünnep a mai, bántó, disszonáns hangok akarják zavarni a harmoniát.

Kezdik elfelejteni Szent Istvánt és az uj magyarok, vagy inkább uj pogányok szembeszállanak merészen, elbizakodottan azzal a szellemmel, azzal a világnézettel, amelyhez a tradición kivül más valami is füz: egész kulturális létünk. És az eredmény? Már feljajdult a panasz, a nagy őszinte. szomoru igazság: veszendőben a magyar erkölcs. Az energiák tespednek, szunnyadnak, a közöny rákfenéje beleült a társadalom testébe, az ideálok helyébe kezd befészkelődni az immoralitás a társadalomban, közéletben, politikában, sajtóban Szent István szellemétől eltávolodtunk és ez a távolodás a lelkiség, az etika terén — nem haladás, hanem sülyedés, destrukció.

Soha olyan őszintén, olyan igazán a szivek, a lelkek mélyéből, olyan nagy hittel és bizalommal és olyan erős vágyakozással nem zokoghat fel az ének, mint ma:

Hol vagy István király,
Téged magyar kiván.

Nem a gyáva csüggedés szava akar ez lenni, hanem a reményé . . . Amikor a harang hivó szavára a templomba sietünk, amikor ma igazán lélekből ünnepelünk, érezzük, tudjuk, hogy nemcsak volt, hanem van Szent Istvánunk, aki az energiánkat, az akaratunkat munkára tüzeli a tiszta kultura utain előretörő uj, modern Magyarországért, amely ismét csak azokon a Szent István adta erős alapokon fejlődhet, tökéletesedhet, amelyeken fennállott már egy ezredéven át.

Molnár Lajos.

Lukàcs és az ellenzék. *Lukács* miniszterelnök nagyenyedi beszédére vasárnap az ellenzék részéről is megszólalt egy-két puskaropogás. Gróf *Károlyi* Mihály, *Andrássy* Gyula gróf *Mezőssy* Béla és *Kossuth* Ferenc nyilatkoznak.

Andrássy és *Mezőssy*, előbbi a M. H., utóbbi a Pesti Hirlap hasábjain főleg Lukácsnak a Justh-párttal folytatott flörtjét hánytorgatják. Különös figyelmet érdemel a *Mezőssy* fejtegetése, a *restitució in integrum elejtése okán.*

Tisztelettel van szerencsém a n. é. közönség tudomására juttatni, hogy a

„Szabadság“ kávéházat

megvettem és azt ünnepélyesen megnyitottam, a hol kitünő tisztán kezelt saját termésü **Tokaj hegyaljai boraimat** nagyon jutányos árban szolgálom ki (csak egy próba és mindenkit meg fog győzni a boraim valódisága). Naponta **Kovàcs István** jól szervezett zenekara játszik. A n. érd. közönség becses pártfogását kérve kiváló tisztelettel

FRANCZÓVSZKY GYÖRGY

»Szabadság« kávéház tulajdonos. Nyitva éjjel-nappal. Állandó bérkocsiállomás.

Mindkét politikus azonban megegyezik abban, hogy Lukács miniszterelnök lemondását követelik.

Kossuth a «Budapest»-ben irott vezércikkében eképpen elmélkedik:

— Ami pedig a jövőt illeti, erre nézve Lukács semmit sem mondott, mert itt nem arról van szó, hogy a kisebbség diktáljon a többségnek, vagy a többség a kisebbségnek, hanem arról, hogy lehetővé tétessék a rendes parlamentárizmus visszaállitása, ami az erőszakoskodás folytatásával lehetetlen. Az erőszakkal létrehozottakat pedig — a parlamentárizmuson ejtett csorbák kiköszörülése nélkül — fentartani csakis erőszakkal lehet.

Egyelőre azonban Lukács László — ugylátszik — semmiféle hajlandóságot nem mutat arra, hogy a Tisza Istvánén felül még a saját fejét is fölkinálja az ellenzéknek . . .

A margittai választás.

Hangos volt tegnap nemcsak *Margitta*, hanem még a környéke is, a választók zajától. már a kora reggeli órákban megkezdették a bevonulást szép rendben a választók. A legnagyobb része kocsin jött. A választók hangos kortes nótáiba belevegyült a vágtató paripák csengőinek hangja. Egy-egy kocsisor érkezett mindegyik községből. A legelső kocsin lengette a szél a nemzeti lobogót, amelyre nagy betükkel volt felirva Madarassy jelölt neve.

A választók a részükre kijelölt helyen gyülekeztek s ott nagy csoportokba verődve össze, tovább daloltak és beszélgettek.

A választás izgalmai átterjedtek a nőkre és a gyermekekre is. Kortes tollakat és kendőiket lengetve üdvözölték az érkező választókat. Az utcákon a katonaság és a csendőrség cirkált, de erre igazán nem volt szükség. A választók a legpéldásabb rendben állottak a piac egyik, e célra kijelölt részén, és csoportokban daloltak, vagy beszélgettek.

A választás lefolyásáról a következőket jelenti a választáson résztvett belső munkatársunk:

Reggel 8 órakor kezdett gyülekezni a járás intelligentiája. A jegyzők és más intelligens emberek szintén csoportokba gyülve tárgyalták a választás eshetőségeit. A legnagyobb részük az ellenzéki pártiak különös és érthetetlen magatartásáról beszélt. Még ekkor sem volt semmi jele annak, hogy az ellenzék az utolsó pillanatban jelöltet állit.

Rövid idő mulva megjelent az elnöki emelvényen *Gyöngyössy* István választási elnök és megnyitotta a választást. Majd megválasztották a tisztikart és a szavazást szedő küldöttséget, arra az esetre, ha az ellenzék az utolsó pillanatben mégis jelöltet állitana.

A formaságok elvégzése után, a kerületi munkapárt elnöke, *Wertheimstein* Alfréd lépett az elnök elé s 10 választó által aláirt ivet nyujtott át az elnöknek, amelyben a munkapárt *Madarassy Gábor államtitkárt jelolte a kerület képviselőjéül.*

Gyöngyössy István átvette az ivet s várt az ellenzékre. A választók között az a hir volt elterjedve, hogy az ellenzék mégis jelöl valakit az utolsó pillanatban. De nem érkezett a jelölő küldöttség.

Izgatottan számolta mindenki a pillanatokat. Egyszer Gyöngyössy István elnök egy közel álló bérkocsi bakkjára lépett fel s harsány hangon kiáltotta:

— Uraim, csöndet kérek!

Néma csönd borult egyszerre a hullámzó, ezernyi tömegre s mindenki izgatottan várta az elnök szavait. *Gyöngyössy* István elnök messzehallható hangon hirdette ki az eredményt:

Madarassy Gàbor államtitkárt a margittai kerület egyhangulag megvàlasztotù képviselőjének jelentette ki.

A tömeg soraikól kitört a lelkesült «éljen!» kiáltás s percekig tartott az.

Ezután oszladozni kezdtek a választók, ugyanolyan példás rendben, mint a bevonuláskor. Délben a «Margit» szállóban bankett volt.

Erdekes, hogy az ellenzék teljesen visszavonult a választástól.

A választás másik érdekessége az volt hogy a román nemzetiség izgatott a választók között s a választást az uj magyar gör. kath. püspökséggel hozták kapcsolatba. Mindennek dacára a román lelkészek közül néhányan részt vettek a választáson.

Madarassy államtitkárnak, akit táviratilag értesitettek a választás eredményéről, a megbizó levelet küldöttség fogja átadni.

Tisztavatás a hadapródiskolàban.

Az avatàs. — A távozó parancsnok bucsuja.

A katonai ünnepélyek fényes, külső csillogása pompázott vasárnap a hadapródiskola körül. S a hideg katonai formaságokat ezuttal nem csak külső csillogás kisérte, hanem meleggé, bensőségessé tette az egész ünnepélyt az a momentum, hogy bucsuzás is volt benne.

Ránffy Zsigmond alezredes, a hadapródiskolának 4 évig volt parancsnoka hagyta el a hatalmas, gyönyörü park közepén büszkélkedő palotát. Nagyon szerethette ez a kiváló katona a növendékeit, a karcsu, ragyogó szemü ujdonsült aranycsillagos katonákat, mert remegett a hangja, mikor elköszönt tőlük.

Ránffy alezredes Pozsonyból jött Nagyváradra s nem csak katonai körökben szerzett magának tekintélyt, hanem a polgári társadalomban is. A király a *4. honvéd ezred parancsnokává* nevezte ki, amelynek vezényletét már át is vette.

Az ünnepély a megállapitott programm szerint folyt le. Reggel fél hét órakor kezdődött a tábori mise, amelyen részt vettek a katonai s polgári előkelőségeken kivül a szülők, rokonok s az ismerősök. Mise után diszgyakorlat volt.

Mikor aztán befejezték a gyakorlatokat, fölolvasták a miniszteri rendeletet, mely a tiszti kinevezéseket és a csapatbeosztásokat tartalmazta.

Az eskü szövegének fölolvasása előtt *Kozáry* Gyula intézett emelkedett szellemü beszédet a tiszti diszbe öltözött növendékekhez. Az istenfélelem hazaszeretet s királyhüség három önséges eszméje alkotta a lendületes szónoklat magvát; majd pedig igy fejezte be:

— Arany szobrára vésték Nagykőrösön: A becsület olyan erős, mint az oroszlán. Nos tehát becsület az Istenfélelem, a királyhüség, a hazaszeretet, a munkásélet, a tiszta erkölcsök. Esküdjetek!

Ezután a negyven uj zászlós letette az esküt, hogy hü lesz a királyhoz s a hazához.

Az ünnepélyes aktus mély csend és figyelem közepette ment végbe. S mikor az utolsó zászlós is eltisztelgett, fölállott *Ránffy* parancsnok s a következő meleg hangu beszédben bucsuzott el.

— A meghatottság különös hangulata alatt állok ma e helyen. Önökkel jöttem és egyben bucsuzom is ezen intézettől. Ő ök azok, akik az általam inaugurált irányelvek szerint haladtak végig a négy éven át. Onök lennének tehát letéteményesei mindannak, ami felé töreiedtem. Ezen szempont fog engem mindig arra serkenteni, hogy az Onök további boldogulását különös figyelemmel kisérjem. A mai nappal lettek Onök igazi katonákká, férfiakká, amidőn szent fogadalmat tettek, hogy őfelségének a királynak és a hazának hüséges és vitéz harcosai lesznek. Fontos pillanata ez az életünknek, mert immár nem vezeti Önöket az intézet szerető és biztos keze, hanem önerejükre, jellemükre és józan eszükre támaszkodva kell haladniok. — Az intézet mint szerető anya a válás pillanatában minden jó kivánsággal és áldással bocsátja Önöket utra fiatal barátaim. Mutassák meg tehát, hogy mindama dogmák, melyeket az anyai intézet Önökbe oltott nem mentek feledésbe és mélyen bevésődtek az Onök jellemébe.

Felszólitja őket, hogy a katonai tudásukat gyarapitsák. Idézi az esküt, amely kötelességükké teszi, hogy életüket és vérüket feláldozzák, majd megható szavakkal vett bucsut. Kéri, hogy gondoljanak hálával az intézetre.

De különös hálával tartoznak Onök — ugymond — a legfelsőbb hadurnak, ki Onöket a mai napon a midőn születése napját ünnepli népei szeretetének és hajlandóságának jeléül hadseregének tiszta sarjadékául felveszi. Alljak körül kardot rántva szent palládiumunkat és legmagasabb személye iránti szeretetünk és ragaszkodásunk kifejezéséül kiáltsák velem együtt: — Eljen a király!

Lelkes éljenzés zugott föl a katonák sorából. Az alezredes meghatva fogott kezet a tanárokkal.

A távozó parancsnok helyébe *Miller* őrnagy kerül, aki egyik horvát ezredben szolgált.

Osztràk-magyar katonaság szerb földön?

Belgrád, aug. 19.

(Saját tud,) Pozsarevácon óriási izgalom uralkodik, mert az a hir terjedt el, hogy a közös hadsereg Dombrovica szigetet megszállotta. A külügyi hivatal a kérdezősködésekre azt felelte, hogy a megszállásról szó sincs. Az egész hirből csak annyi igaz, hogy a hadsereg gyakorlatokat végez a Duna mentén és a Temes-szigeten, amely magyar terület.

Főraktár:
Nagy-Várad
Kossuth Lajos-u.
FEKETE SAS
épületben.

Turul-cipő
Elsőrangu, elegàns és jutànyos.

Főraktár:
Nagy-Várad
Kossuth Lajos-u.
FEKETE SAS
épületben.

Laktak-e 896-ban Erdélyben románok (oláhok)?

Paklisan Zeno a Cultura Crestina folyóiratban ujra felszólalt azon történeti való ellen, hogy a románok (oláhok) csak 1182. után kezdtek átköltözködni a Duna balpartjára, addig pedig a bolgár-szlávokkal összevegyülve, azok kenézei és papjai vezérlete alatt a Balkán félszigeten laktak.

Paklisan most igy teszi lel a kérdést: «Laktak-e a magyarok bejövetelekor románok Erdélyben?» Azután az ez ellen szóló bizonyítékokat igyekszik gyengíteni, mellette pedig uj bizonyítékokat felsorolni.

Én feltételezem, hogy Paklisan — mint azt a Cultura Crestina neve, szelleme is ugy kivánja — az igazságot keresi és csak a tőle felsorolt látszólagos bizonyítékok akadályozzák őt annak elérésében.

Teljes tárgyilagossággal és keresztény szeretettel igyekszem tehát az ő bizonyítékait megvizsgálni és amennyiben azok őt az igazság felismerésében gátolják, azokat elhárítani.

Én igazoltam, hogy Erdélyben 896 ban nem lehettek románok (valamint szászok és magyarok sem), mert 896—1000 között Erdély, Magyarország és Besenyő-ország közt levő, lakatlan országválasztóköz volt.

Erre bizonyítékul említettem Porphyrogeneta Konstantin leirását. Azonban Paklisan belekapaszkodik abba, hogy Konstantin nem mondja a besenyő és magyarok közt levő közt lakatlannak. Én azután hiába említek fel teljes hasonlatosságokat az ilyen országválasztó közök lakatlanságára, ezek előtte nem érnek semmit.

Azonban aki egészen végig olvasta Konstantin müvének 37. és 40. fejezeteit, másként fog gondolkozni. A 40-ik fejezetben világosan mondja Konstantin, hogy a magyarok és a besenyők határosak, tehát köztük más ország nincs. A 37-ik fejezetben előbb azt irja Konstantin, hogy Besenyő-ország Uzia, Chazaria, Alania, Bulgaria, Roszia (Oroszország) és Turkia (Magyarország) és más országokkal határos s azután igy folytatja: «Patzinákiának távolsága Uzia-tól és Chazari-tól öt napi járóföld, Alaniától hat, Mordiától tiz, Rosziától egy (1), Turkiától négy (4), Bolgáriától félnapi járóföld.

Tehát nem voltak egyenlők a távolságok Besenyő-ország és a többi országok között, hanem kisebb vagy nagyobb. Sőt Bolgár- és Besenyő-országok bözött csak félnap távolság volt, mert itt csupán az Al-Duna választotta el a két országot.

S miért nem voltak egyenlők a távolságok? Ma, midőn az országok sürün be vannak népesítve, az országok közt ily távolságok nincsenek s pár óra — sőt ha olyan természetes határ, mint a Duna, nincs — egy perc alatt át lehet jutni a másik országba. Hajdanában is csak azért estek kisebb-nagyobb távolságban egymástól az országok, mert kisebb-nagyobb lakatlan közök terültek el közöttük. A Konstantintól emlitett 1, 4, 5, 6 napi távolságok tehát 1, 4, 5, 6 napi lakatlan közöket jeleztek.

A 40. és 42. fejezetekből kitünik az is, hogy Konstantin egy napi járóföldre 60 kilométert számitott. A négy napi járóföld e szerint 240 kilométert tesz ki és akár keletről nyugatra, akár délről északra mérjük Erdélyt, az mintegy 240 kilométer széles. S mivel Konstantin szerint 950-ben a besenyők az Al-Duna és a Szeret, a magyarok pedig a Temes, Maros, Körözs-folyók mentén laktak, ellenben az Olt mentén egyik sem, a négy napi járóföldet máshová, mint Erdélybe és Krassószörénymegyék területére helyezni nem lehet.

A dolog tehát ugy áll, hogy a mintegy 240 kilométer széles 4 napi járóföldet 950-ben sem a magyarok, sem a besenyők nem lakták, mert ha lakták volna, akkor nem lett volna a két ország akkora távolságra egymástól, de más nép sem lakott ott, mert akkor meg Magyarország és Besenyőország nem lettek volna határosak egymással.

A mai Romániában, vagyis a régi Oláh- és Moldvaországban sem laktak még 896-ban románok, mert hiszen 960 körül Suidas görög iró világosan mondja: «Dakes, oi nyn Patzinakitai legomenoi», vagyis: «Dákok, akik most besényőknek hivatnak». — Ez kétségtelenül annyit jelent, hogy a régi dákok helyén besenyők laknak, pedig ha a régi dákok ellatinosodtak, illetőleg elolához hosodtak volna és mint ilyenek még mindig régi hazájokban laktak volna, semmiesetre sem ruházhatta volna Suidas a dákok nevét a besenyőkre 1)

Erdély X. és XI. századbeli lakatlan voltát igazoltam egyéb adatokra is hivatkozva.

Paklisan részint félreérti, részint nem olvasta hivatkozásaimat. Szememre veti, hogy Szent Lászlónak Temesvári Pelbártnál található legendájára hivatkozom, holott XV. századbeli iró nem lehet tanu a XI. századra.

Az uj irodalomtörténeti adatok szerint nem Temesvári Pelbárt, hanem Laskay Osvát közli Szent István, Szent László stb. legendáit. De hát ez hagyján! Ezt nem volt köteles tudni Paklisán, de köteles lett volna tudni azt, hogy a legendák kinyomásánál sem Temesvári, sem Laskai nem tanuk, hanem egyszerüen közlők. Ők csak lemásolták és lenyomtatták azt az ő idejökben még kéziratban levő életrajzot. Szent László életrajzát pedig 1192-ben szentté avatásakor irta le valamelyik tisztelője. Tehát nem XV., hanem XII. századbeli tanura hivatkozom. E XII. századbeli tanunak pedig hitelt adok azért, mert Szent-László életének eseményei egy állandó testületnek, az 1083-ban alapitott váradi káptalannak körében állandó megbeszélés és tárgyai voltak. Meg nem szakadt történeti hagyományt jegyzett fel tehát a XII. század végén irt életiró és annak értékéből semmit sem von le, hogy nem kéziratban, hanem nyomtatásban maradt reánk.

Igazságtalanul támad meg Paklisán azért, mert Erdély lakatlan voltára vonatkozólag egyéb forrásokra is hivatkozom, holott szerinte csak XV. századbeli tanum van.

Egy ujságcikkelyben nem lehet a források részletes ismertetésével előállani. Én az egyéb források alatt nem több egykoru irót értettem, hanem a Szent Istvánnak életiratából és a gyepükből levonható tanuságokat. Tessék Paklisánnak elolvasni a «Honfoglalás és Erdély» (megjelent a Kath. Szemle 1896-iki évfolyamában) és «Halvány vonások hazánk határairól Szent István korában» (megjelent 1901-ben a Századok-ban és a Szent Istvánról szóló emlékkönyvben) és látni fogja, hogy csakugyan vannak egyéb adatok (források) is, melyek Erdély lakatlan voltát mutatják, bár azt elismerem, hogy ezek megértéséhez épen ugy történeti érzék kell, mint például egy-egy kis bacillus felismeréséhez mikroskop szükséges.

Igazságtalan velem szemben Paklisán, midőn azt állitja, hogy nem bizonyítottam be Szeben-, Fogaras- és Brassómegyék lakatlan voltát. Én a Tiszántúl 1912. márc. 24-iki (69) számában érthetően és világosan hivatkoztam Gergely pápai követ 1192—1196. közt kelt levelére. Rámutattam arra is, hogy az az Urkundenbuch zur Geschichte des Deutschen in Siebenbürgen I. k. 2. lapján olvasható. De különben ez ki van adva Katona: Historia Critica IV. 533. l. Fejér: Codex Diplomaticus II. 50. l. és másutt is. Ebben a III. Incze pápától 1198. junius 15-én megerősitett és saját levélsorozatába felvett — tehát minden kétséget kirekesztő — levélben benne van, hogy a szebeni prépostság alá tartoznak minden szászok (Flandrenses), qui erant in illo *solo deserto*, quod gloriae memoriae Geysa rex Flandrensibus concessit, et qui in eodem *tantum deserto* erant habitaturi». Tehát két izben «desertum»-nak nevezik a szebeni prépostság joghatósági területét és én felteszem Paklisánról, hogy tudja, mit jelent e szó: desertum. Tessék már most megnézni az esztergomi érsekséghez tartozó szebeni prépostság vagy később dékánság területét! Különösen tessék megtekinteni a prépostsághoz tartozó plebániák 1333-iki névsorát1) és megtanulhatja, hogy a szászoknak átengedett desertum (lakatlan hely) éppen a mai Szeben- és Fogarasmegyékre terjedt ki. Megtanulhatta volna különben ezt az 1211-iki levélből is, mert láthatta volna, hogy az 1211. előtt az országvédő gyepük Halmágy, Sárkány irányában s következőleg attól nyugatra eső részen voltak 1142. elhelyezve.

Az igazságkeresésnek nem az a módja, hogy az idézett kútforrásoknak utána sem nézünk, hanem azt letagadjuk.

Az olyan állitással pedig, hogy «de novo construere» annyit tesz, mint «reconstruere», ne hozzon szégyent saját fejére.

Erdély tehát 896-ban és még azután sokáig lakatlan volt és igy a románok sem laktak ott.

Lássuk már most azon bizonyítékokat, melyeket Paklisán annak igazolására sorol fel, hogy már 1183. előtt laktak románok a Duna balpartján.

Hajlandó először is elfogadni Anonymus bővitőjének állitását s igy a Gyalu vezérről és a mellette levő oláhokról szóló mesét felemlegetni. Ugy okoskodik, hogy ha a románok csak 1242. után költöztek volna be, akkor a bővitő kortársa lett volna e beköltözésnek és igy nem irhatta volna, hogy a románok itt találtattak a magyarok bejövetelekor, mert hiszen az iró sohasem irhat hazugságokat kortársai számára egyidejü eseményekről!

Hát hiszen Paklisán lehet nagyon igazságszerető ember és én hiszem is róla, hogy ő tudva soha nem ir és nem is fog irni hazugságokat, de szörnyen könnyen hivő, ha másokról is igy gondolkozik! Hát a mai ujságokban nem kapnak-e az egykoruak az egykoru eseményekről vakmerő, légből kapott hazugságokat? Hát nincsenek a régi századok irodalmában Captain John Smithek, vagy Benyovszky Móriczok, a kik egykoruakkal egykoru hazugságokat akarnak elhitetni?2) Vagy napjainkban is nem volt sokáig hitele Taxil Leónak, hogy egyebeket ne mondjak?

Különben is én nem azt állitom, hogy a románok csak 1242. után vándoroltak be, hanem azt, hogy 1182. után. Tehát a bővitő tudhatott volna olyan románokról is, akik nem az ő korában vándoroltak be, hanem három emberöltővel előbb és ezeket mindjárt áthelyezte a honfoglalás korába.

Azt hiszem, nagyobb szolgálatot tettem a román nemzetnek és népnek, midőn Anonymus bővitőjének hazugságait kimutattam, mint Paklisán, midőn azt védelmezni kisérli. Mert ha e bővitő szavahihető, akkor el kellene fogadni azt az állitását is, hogy «habitatores terre illius

1) Idézi Gherghel: Zur Frage der Urheimat der Romänen Wien 1910. 48. és hivatkozik Suidas 1834-iki londoni kiadására. I. Col. 869.

1) Monumenta Vaticana I. S. I. t. 143—44. és 16—17. ll-jait, továbbá Theiner: Mon. Hung. I. 139. l.

2) Századok 1894. 647—48. ll.

Fehér és szines férfi ingek.
Nyakkendő, gallér és kézelők.
TURISTA INGEK.
Összes férfi divat czikkek.
Fráter és Kosminsky
NAGYVÁRAD, RÁKOCZI-UT 3.
Telefon 384. Telefon 384.

viliores homines essent totius mundi, *quia essent blassii* et sclavi.» Pedig én ezt a jellemzést is a hazugságok sorába utalom mind a multra, mind a jelenre nézve!

Másik bizonyitéka Paklisánnak Kézai Simon mester müve és az ennek nyomán haladó bécsi képes krónika.

Kézai müve és a bécsi képes krónika a székelyek eredetével kapcsolatosan emlékeznek meg az oláhokról.

Csakhogy a székelyek ott leirt eredete maga is feneketlen mese. Tessék elolvasni: «A székelyek eredete és Erdélybe való települése» cimü (Budapest, 1905.) művemet. Kimutatom ott, hogy Kézai müvének első része, valamint a bécsi képes krónika e része is egész Szent-István koráig semmit sem ér. Kézainak még második könyve is ilyen szörnyü időhatározással kezdődik: «Imperante ergo Ottone Suevo in Germania et Italia, in Francia Ludovico rege, Lotharii filio et Greciam Antonio Duro, filio Theodori gubernante DCCCLXXII. anno.» Tessék e zagyvalékot az igazi történeti adatokkal összevetni és elmegy a kedve Kézai müvének régebbi részétől, valamint az őt nyomon követő bécsi képes krónika régi részétől is.

A székelyek hun eredete mese, 453 tól kezdődő erdélyi lakása mese és igy az is, hogy 453-tól kezdve együtt laktak volna a románokkal, szintén mese. Mesével pedig bizonyitani ném lehet. Mind a román (oláh), mind a székely állattenyésztő nép lévén, rovásokat használt a juhok és egyéb állatok számának megjelölésére és innen származott azon félreértés, hogy a székelyek az oláhok (románok) betüit használják.

Felhasználja Paklisán a magyar krónikák szerzőinek azon mulasztását is, hogy nem említették fel a románokat a bevándorlók közt, pedig mindenféle nemzeteket elszámlálnak. Ha tehát a román nem volt a bevándorlók között, akkor világos, hogy régi lakó volt itt!

Ámde Kézai, aki először bezdi a bevándorló nemzetek felsorolását, nem rekeszti ki a románok bevándorlását, mert a bevándorló «Boemi, Poloni, Greci, Bessi, Armeni» után hozzáteszi «E fere ex omni externa natione, que sub coelo est ...»1) és «majd minden az ég alatt levő nemzetből jöttek be.» Nos hát bizonyára a román is az ég alatt volt. — A bécsi képes krónika szerzője pedig, bár ő teljességre törekedett, de mégis csak ember volt, még pedig dunántuli ember, aki nem ismerte a keleti részeket, mert például nem emliti a bevándorlók közt az oroszokat sem!2) A következő mondata még jobban megmagyarázza, miért hagyta ki a bevándorlók közül az oroszokat és a románokat. Azért, mert csak azokat tartotta szem előtt, a kik a magyarokkal házasságra lépve, a magyarok közé vegyültek (per matrimoniorum contractus ungaris immixti). Már pedig a vallászkülönbség miatt akkoriban sem az oroszok, sem az oláhok nem léptek házasság utján a magyarok közé.

Legnagyobbra van Paklisán két külföldi iróval, mint «feltétlenül hiteles bizonyitékkal».

Az egyik Akominatos Niketas görög iró elbeszélése. E szerint 1164 ben Andronik, Manuel unokatestvére (s nem nagybátyja, mint Paklisán hibásan véli) kiszabadult a fogságból és Anchialosban élelmet és kalauzokat nyerve, Gácsországba (Galicia, Halics) utazik mint biztos menedékhelyre. Ennek határait átlépve, már ezt vélte, hogy üldözőitől megszabadult, midőn azon oláhoktól, akik futásáról hirt kaptak, elfogatott és a császárhoz visszavezettetett.3)

Elismerem, hogy ez adatot jogosan emlithette fel Paklisan, mert hiszen azt még Hunfalvy és Réthy magyar irók is (bár helytelenül) ugy értelmezték, mint Paklisán. Én pedig előbb elfelejtkeztem annak helyes magyarázatát adni.

Nem ismervén ugyanis Kommen Andronik életét és a görög császárság 1160-iki állapotait, ugy tünik fel, mintha azon Andronikot elfogó oláhok (románok) 1164 den már Galicziában, tehát a Duna balpartján laktak volna.

De két dolgot tudni kell Niketas ezen elbeszélésének értelmezésénél.

Az egyik az, hogy, mint már megirtam, legalább is 1091. óta — de azt hiszem, már jóval előbb — a balkánfélszigeti románok (oláhok) a bizanci császári seregben katonákként szolgáltak. Különösen a Nis és Szófia vidékén lakó románokról biztosan tudjuk, hogy a görög vezérek közülök katonákat toboroztak.

A másik az, hogy 1153 ban Kommen Andronik Nis és Barancs véghelyek kormányzója volt. Ott lakott tehát sok ideig, a hol — mint kimutattam — a XII. századdan a románok egy része katonáskodott vagy legeltette az ő nyájait.

Természetes, hogy midőn 1164 ben Kommen Andronik a fogságból megszabadult, a görög császári udvar azt hitte, hogy e veszedelmes trónkövetelő Nis és Barancs-felé Magyarországba menekül, mert csak Magyarvagy Oroszországban találhatott segítségre.

Ennek következtében első dolog volt hogy a Nis vidékén a hegyeket és azok átjáratait őrző román katonákat értesitsék Andronik menekléséről és őket annak elfogására felszólitsák.

Mivel azonban Andronik Oroszország felé menekült, egy csapat román katona Nis környékéről felkerekedett és a nagy jutalom reményében a mai Románia síkságain utána vágott a menekülő császári rokonnak és ezt, — midőn már biztonságban érezte magát — elfogta és a görög császárhoz visszavitte (reducitur).

E románok tehát a görög császár alattvalói, a görög császár katonái voltak, hisz ha az orosz herceg területén laktak volna, annak alattvalói lettek volna és igy annak adták volna át foglyukat! Az ő megjelenésük tehát tehát Galiczia (Gácsország) területén épen ugy nem bizonyitja a románok ottlakását, mint az, hogy 1814-ben Simonyi óbester magyar huszárjai Lyonban megjelentek, nem bizonyitja a a magyarok franciaországi lakását. Andronicknak 1164-iki elfogása a Nis környékén lakó és a görög császár zsoldjában szolgáló román katonák merész és vitéz cselekedete volt, esetleg merészebb vállalkozás volt, mint két évvel később az Erdélybe való betörés, de azt, hogy a románok 1164 ben már a Duna balpartján laktak volna, nem bizonyítja.

A másik «feltétlenül hiteles» bizonyiték Paklisán szerint az orosz Hypatios krónika, mert e szerint állitólag már a XII. század második felében laktak oláhok (románok) Kiew környékén és Kaluszniaczki lengyel iró szerint ezek 1130. táján költöztek volna oda.

Jó lett volna, ha Paklisán nem kapott volna oly mohón Kaluzniacky feltételes állitásán, mert hiszen 1876. óta a történeti tudomány is haladt valamit, nevezetesen az orosz krónikák ismerete is nagyobbodott.

Én olvasgattam ugyan az orosz krónikákról egyet-mást, de a magam tudományában nem bizván, megkérdeztem az orosz krónikák régi búvárát, Hodinka Antalt: lehet-e a Hypatios-codexben 1150., 1172. stb. éveknél említett Bolohov szót oláhnak (románnak) értelmezoi? Ő erre azt felelte: «Az oroszban az idegen *b* átváltoztak *v* vé, (Babilon = Vavilon, Bazileus=Vaszil) de nem megforditva. Volohból nem lesz boloh. Továbbá a voloh többese volohi, itt (a Hypatios-codex idézett helyén) bolohocy a többes; volohból melléknév volosky, itt pedig bolohovsky, többes bolohooscii.» — A bolohovok nevei nem oláhos hangzásuak: Gubin, Kobud, Kudin s mivel a tatárokkal legalább is türhető lábon állottak, földmivelő nép voltak, búzát, kölest vetettek, nem pedig állattenyésztők mint az oláhok, inkább kell őket valami turán népnek tartani, mint oláhoknak.»

Ehhez még azt teszem, hogy a Hypatios codexben előfordul a volohi szó is *latin, itáliai* értelemben, tehát nem lehet szó sem róla, hogy a volohikat tévedésből irta volna bolohovnak. Ismerte az orosz szerző a volohikat is, de nem Oroszországban, hanem távol Olaszországban.

Igy tehát a szegény eltünt bolohovok nem vehetők oláhoknak, még kevésbé románoknak.

Megáll ennélfogva ezen Paklisántól annyira támadott állitásom, az t. i.: nincs egyetlen egy valódi adat se arra, hogy a románok 1182. előtt Magyarországon vagy Romániában laktak volna.

Ellenben nézzük csak a balkánfélszigeti románokat.

964—83. között Kekameunos Nikolicza, Tessala tartománynak Larissa városában lakó görög vezére, egyúttal a görögországi oláhok igazgatója is.1)

1066. Thessaliában a Bleures mellett lakó oláhok a nagy adómiatt fellázadnak. 2)

1082. Elek görög császár Thessálliában Trikalia felé menvén Exeva oláh helységen vonul keresztül.3)

1173—200. Tudelai Benjamin zsidó utazó és Niketas Akominatos görög iró Thessaliát Nagyoláhországnak s ezzel szemben egyéb görög irók Epirust Kisoláhországnak másként Felsőoláhországnak irják. Tehát a Balkánfélsziget délnyugati részén 960—1200 közt annyi román (oláh) lakott, hogy az egykoruak, a kik a lakosság többségéről szoktak egy-egy országot elnevezni, Thessáliát és a mai Albánia déli részét Oláhországnak hivták.

Menjünk tovább.

976. Kastoria és Prespa közt (Macedonia nyugati részén) vándorló oláhok laknak.4)

1013. A Sztruma és Vardar közt Kimpulongu tisztán román hely mellett voltak Bolgárország gyepüi (országvédő fatorlaszai).5)

1020 Nyugati Bolgárország összes oláhjai az ochridai érsek alá rendeltetnek.6)

1097. Athos hegyén lakó 300 oláh családot Peleponesusba telepitették át.

1189. Az Athos hegytől északra Szaloniki közül eső vidéket Oláhországnak (Vlachia)-nak hivják 7) Megtartotta e nevet egész 1372 ig 8) és s épen azért a szalonikii tengeröblöt e korban oláh tengernek is hivják.

Világos tehát, hogy a XI—XII. században Maczedóniában is annyian laktak románok (oláhok), hogy egyes vidékeken a lakosság többségét ők tették.

De kutassuk még tovább a régi adatokat!

1095-ben Kommen Anna egykorú iró bizonysága szerint a kunok könyen átkeltek a Szófiától keletre eső hegyeken, mert «a keskeny és tekervényes ösvények hajlásain az oláh kalauzok megmagyarázták nekik az utat».9)

1166 ban a Balkán hegységen lakó románokból (oláhok) Vataszesz Leo sereget szervez és a Feketetenger felől tör be Magyarországba 10)

1186. Moesia annyira tele van oláh lakossággal, hogy a régi moesusokat akkor oláhoknak hivták.11)

1189. A Nis- Szófia felé vonuló keresztes-eseket oláhok (románok) támadják meg.

1230—50. Nis és Szófia környékét Valachiának hivják. 12)

Tehát oklevelek, utazók, egykoru történetirók mindig emlegetik a románokat, de természetesen ott, ahol voltak, a Balkánfélszigeten.

Emlegetik, sőt mihelyt a román (oláh) lakosság ott nagyon elszaporodott, mindjárt Óláhországnak (Vlachia) nak is nevezik azt el, mert hiszen a potiori fit denominatio. S vegyük elő a térképet. Nyomról-nyomra láthatni, hogy a XI. században alakul a Thessaliában levő nagy Oláhország, azután a XII. században a Szaloniki környékén levő Oláhország, a XIII. század-

1) Historiae Hungaricae Fontes Domestici II. 96.

2) Historiae Hungaricae Fontes Domestici II. 133. l.

3) Corpus byzantinae historiae. Venetiis 1729. tom XII. 68 69. ll.

1) Idézi Pic. J. L. a románok nagy barátja: Zur Rumänisch-Ungarischen Streitfrage Leipzig 1886. 31—36.

2) Pic. i. m.

3) Anna Commena I. 169

4) Kedrenos II. 435.

5) U. o. 457—58. ll.

6) Jirecek: A bolgárok története 204.

7) Fentes rerum Austriacorum V. 42

8) Diplomatiai emlékek az Anjoukorból III. 40.

9) Historiae Byzantinae.

10) Kinnamos II. 261.

11) Akominatos másként Choniates Niketas bizonysága szerint XII. 194. Isaac Angelus Liber I. nro. 4.

12) Theiner. Monumenta Vaticana Hung. s. ill. I. 178. Fejér: Cod. Dipl. IV—2. 263. l.

ban a Szófia környékén fekvő Oláhország. Szépen mutatják ezek, mint haladt feljebb a románság a Duna felé és végre 1359-ben a Duna balpartján megjelenik azon ország, melyet lakosairól megint Valachiának, a görögországi és akkor még meglevő Oláhországoktól való megkülönböztetés végett pedig Ungro-Valachiának neveznek el.

Teljes két századdal hamarabb emlitik a thessáliai, — tehát Olaszországhoz közel eső — románokat, mint a dunabalpartiakat. Két évszázad pedig a népek történetében is nagy idő! Tessék csak meggondolni, hogy a török csak 150 évig uralkodott Magyarország déli részén és mekkora felfordulást okozott részben a románság javára. Tessék csak meggondolni, hogy 1683-tól 1723-ig csak 40 év telt el és a németség Bécstől Lugasig nyomult elő.

Nem is gondolja meg Páklisán, hogy mily nagy szégyent hoz őseire, midőn azok állandó erdélyi lakását hirdeti. Hiszen ha ez igaz volna, akkor 272-től 1182-ig 910 esztendőn keresztül a legnagyobb tétlenségben, lustaságban éltek volna itt. Akkor rájuk igazán lehetne alkalmazni Petőfi szavait ekként:

»Élt egy nép a Kárpát alján
Ezer évig lomhán, gyáván.«

Akkor e nép leesett volna a művelődés azon magas fokáról, mellyel a régi rómaiak birtak a vándor pásztorok fokára, feltelejtette volna az őseitől épitett városok neveit, intézményeit, elfelejtette volna még a római folyamneveket is, alá vetette volna magát a bolgár szlávoknak, annak betüit, vallását vette volna át és még államnyelvvül is azt használta volna, az ő bámulatosan kifejtett klasszikus latinsága helyett.

Akkor e nép belenyugodott volna abba, hogy őt mindenki sanyargassa, adóztassa és nemcsak nem fogott fegyvert, hanem még csak egy kis zúgolódással vagy meneküléssel sem adta jelét, hogy ő is meg van, hogy ő is élni akar!

No hát ilyen nép nincs a valóságban, csak a mesében.

Maga a román nép — a mint a valódi történet mutatja — ellenkezőleg nagyon élelmes. Biz az nagyon is igyekezett vagyont szerezni, biz az nem szivesen fizetett, hanem — ha kellett — ölt, rabolt gyujtogatott, de amit jogtalannak talátt, azt megtorolta.

Semmiféle politikai cél nem teszi széppé vagy igazolttá egy igazságszerető iró előtt saját őseinek meggyalázását.

Hogy magában Erdélyben még 1293-ban is mily kevés román lakott, arra nézve csattanós bizonyitékunk van III. András király 1293. évi levelében. Ebben ugyanis azt mondja: »... cum constricti suscepti regiminis aculeis nos, habito consilio barorum nostrorum, nobiscum assidentium, *universos Olacos* in possessionibus nobilium *vel quorumlibet aliorum residentes* ad praedium nostrum regale Scekes vocatum ordinassemus revocari, deduci et etiam compelli redire invitos, si forte nostrae in hac parte non acquiescerent *parere iussioni.*»1) »A magunkra vállalt uralkodás szorgos gondjától szorongatva a velünk levő főurak tanácsára elhatároztuk, hogy az összes nemeseknek és bárki másnak birtokán lakó oláhokat a mi Székes nevü királyi uradalmunkba hivjuk össze és ha esetleg a mi ebbeli parancsunknak nem akarnának engedelmeskedni, kényszerítjük akaratuk ellenére is oda visszatérni.»

Egy nagy országos intézkedés emléke e nyilatkozat! Mint a kunok és a magyarok, épen ugy a románok és a magyarok meg szászok közt is örökös volt az összeütközés, mert a pásztor nép a földmüves nép érdekeit, jogait nem szokta figyelembe venni. Ámde, ha az egész országból egy uradalomba gyüjtetnek össze a románok, természesen csak egy ponton kellett őket ellenőrizni, nem pedig 10—20 helyen. A A székesi uradalom, ahová az összes oláhokat összegyüjteni és elhelyezni óhajtották Magyarország rendei, mint az 1313. és 1329-iki és egyébb oklevelekből kitünik.1) Gyulafehérvártól keletre Vingárd és Örmény-Székes falvak közt terült el s ma is két Székás (Nagy- és Kisszékás) nevü patak határolja Tehát ezen a 36000 katasztr. hold földön 1293-ban az ország főurainak véleménye szerint az összes magyarországi románság ellakhatott. Mivel pedig egy-egy pásztor család eltartására legalább 6 hold föld szükséges a 36000 katasztr. holdon 600 román család, vagyis egy-egy családban 6 lelket számitva, 3600 lélek élhetett meg. Az egykoru, az akkori állapotokat jól ismerő főurak számitásából kitünik tehát, hogy 1293-ban csak 3600, legfeljebb 4000 oláh (román) élt Magyarországon.

Első értekezésünkben kimutattuk, hogy a románok 1264 ben még nem laktak Mármarosban, 1231-ben még nem laktak Szatmár és Szilágy megyében, 1210—1235. években még nem laktak Biharban, 1091 előtt nem laktak Erdélyben, nevezetesen: 1211 előtt nem laktak Brassómegyében, 1142 előtt nem laktak Szeben és Fogarasmegyékben 1091 előtt nem laktak Hunyad, Alsófehér és a többi megyékben, mert Szent László ezeket mint lakatlan területeket csak ekkor csatolta Magyarországhoz.

Immár most számszerüleg is ki tudjuk mutatni, hogy még a XIII. században is oly kevesen laktak Magyarországon, hogy egy kis uradalomban az egész románság elférhetett!

Tudnia kell Páklisánnak e jogi közmondást: affirmantis est probare. Ha állítja, hogy a románok 896-ban, sőt 262-óta 896-ig mindig itt laktak, tessék felmutatni egy emléket, egy darab cserepet, egy darabka irást, egy darabka épületet, melyet a románok ez időben készítettek. Mutasson fel, ha nem valami jeles csatát, de legalább rablótámadást vagy gyujtogatást, amit a III—XII. század irói az erdélyi románokról feljegyeztek. Tessék felmutatni a nyelvben, müvelődésben egész ethnografiai rajzban, egy kis gót, vagy gepida vagy avar hatást! s akkor álljon elő, mert addig csak üres szalmacséplést végez, másokat is, magát is félrevezeti.

Ha pedig a román népről és nemzetről az összes történeti adatok, magának a nyelvnek, a müvelődésnek (culturának) s az ethnographiai adatoknak egész özöne mind azt igazolják, hogy a román nép balkáni eredetü, de nyelvileg latin származásu pásztor nép, akkor hol lehet jobban nyomozni annak bölcsőjét, mint Olaszországhoz közel a Pindus hegységben? Csak itt érhette azt az albán, a görög, vagy legalább is görögös bolgár hatás s az Al-Duna felé vándorló része csak Szófia környékén kerülhetett annyira bolgár hatás alá, hogy a román nép vezérei, papjai, istentiszteleti nyelve, egész államszervezete mind bolgárrá lett.

Páklisán azon kifogása, hogy az albánok Kroja és Scutari közt laktak, tehát a Pindus hegységben lakó, illetőleg keletkező román népet nem érhette albán hatás, ha nem szándékos ferditès, akkor félreértés. Mert én csak a Kr. után 150 körül élő albánokra mondtam, hogy Kroja és Szcutari közt laktak, de nem mondtam a VI—X. századokban élőkre. A VI. századtól kezdve az albánok a Pindus mellékén is laktak, valamint a (toszk ághoz tartozik) most is ott laknak az arumunokkal együtt!

Az igazságszerető emaer nem ugy keresi az igazságot, hogy a megállapított nyelvi vagy történeti igazságokat, eseményeket eltagadja, hanem azokat elfogadja és azok okait kutalja. Másként ugy jár, mint az a magyar, a ki nem tudja vagy eltagadja az 1526-iki mohácsi csatát és azután csodálkozik, hogy a török Magyarországon uralkodott!

A valódi történet sokkal szebb multat állít szemünk elé a román népről és nemzetről, mint a tudatlanságból eredt és később politikai célból fentartott mese az állandó duna balparti lakásról.

Mert az, hogy a magyar király egy részüket és pedig mindjárt a legelsőket hegyi határőröknek hozta el és a kunok betörésének megakadályozására a mai Fogarasmegye területére telepitette, az oly nemes feladat volt, hogy a német lovagok is vállalkoztak rá. Hasonlóképen 1335 ben is egy másik nagy csapatot a mai Moldovát kezükben tartó tatárok ellen hoztak át és telepitették őket határőröknek Máramarosba. A hátszegi és krassószörénymegyei telepitéseknek is ilyen célja volt, mint azt az ott levü románoknak kiváltságos helyzetéből megállapithatjuk. A többieket azért engedték vagy hivták be, hogy az addig semmi jövedelmet nem adó erdőket az ő állattenyésztésükkel értékesitsék. Tehát valósággal meghódítottak egyes földterületeket a müvelődésnek s ezért szégyenkezniök épen nem kell. Sokkal nagyobb szégyen volna, ha leestek volna a rómaiak nagy müvelődéséről oly nagy tunyaságba, hogy visszahuzódtak az erdőkbe a vadállatok közé és 1000 évig semmi jelt sem adtak magukról.

Balvélemény, hogy az igazi történet, vagyis a román népek későbbi bevándorlása valami okot adna a magyar nemzetnek, hogy a románokkal jogtalanul bánjék és a románok müvelődését megakadályozza vagy megsemmisitse.

Ellenkezőleg az a tudat, hogy a magyar királyok és főurak valaha maguk hivták vagy engedték be a románok őseit, az a tudat, hogy akkoriban a Balkán-félszigeten üldözött népnek menedéket nyujtottak, az a tudat, hogy e nép hét századon át együtt szenvedett e hazának megvédésében s hazánknak több jeles férfiut, sőt oly dicső hőst, mint Hunyadi János volt, adott, arra kell hogy a magyart ösztönözze, hogy a román ajkut a magyar állam összes jogaiban részesitse, fiai előtt az összes pályákat megnyissa, vallásáért, nyelvéért — ha egyébként kellő képesitése van — háttérbe ne szoritsa.

De másrészt a románra is nagy áldás az ő igazi ideköltözködésének tudata. Mert ezáltal eltávozik szivéből a keserüség, a rosszra ingerlő harag s könnyen beleköltözhetik szivébe a felebaráti szeretet a magyar iránt.

Rémkép az és nem méltó komoly férfiuhoz, hogy a magyar nemzet majd elveszi a románnak nyelvét, vallását és beolvasztja a magyar fajba. Ha ezt magyar mondja, én azt esztelen és jogtalan ábrándnak hirdetem, ha pedig román mondja, gyermekies mesének. Mert hogy ma, midőn a románnak meg van a maga külön egyháza, iskolája, külön irodalma, müvelt osztálya, sőt még külön hitelügye is, akkor rá az elmagyarosodás vagy nyelvének elvesztése várna, lehetetlenség és arra a történelemben példa nincsen.

Miért nem jön el tehát a Hunyadiak korának, mikor magyar román együtt küzdött? Most nem kell a törökkel, de küzdeni kell még veszedelmesebb társadalmi bajokkal s nem ér az semmit a román népnek, ha gyülöli, üldözi, leveri a magyart de ő maga iszákos, erkölcstelen, hitetlen, romlott leszen.

Dr. Karácsonyi János.

Beöthy és Teleszky miniszterek v. b. t. t. A fővárosból telefonálja tudósitónk, hogy király őfelsége *Beöthy* László kereskedelemügyi és *Teleszky* János pénzügyminisztert valóságos belső titkos tanácsossá nevezte ki. A hivatalos lap legközelebb közli az erre vonatkozó kéziratot, melyet a király vasárnap irt alá.

—

Samassa állapota. Samassa bibornok állapota még mindég válságos. A pápa távirattai kereste fel az agg főpapot és apostoli áldását küldte Samassának, aki maga diktálta az Ószentségéhez küldendő köszönő táviratot szövegét.

Középiskolai
magánvizsgára-, érettségire-, javitó vizsgákra *egész nyáron át* készülhet a **dr. Kállay-féle szeminárium**ban (Budapest, IV. Kaplony-utcza 5. Telefon 125—38.) Eredményei köztudomásulag kiválóak.

1) Urkundenbuch zur Geschichte der Deutschen in Siebenbürgen I. 195. l.

1) Urkb. Z. Gesch. et Deutsch. in fiedenb. I. 306. 310. 429. ll.

A király születésnapja.

Hagyományos hódolattal a szivekben és ragyogó fénnyel ünnepelte meg vasárnap Nagyvárad közönsége a király 82-ik születésnapját. Zászlódiszt öltött a város és nemcsak a hivatalos épületeken, hanem számos magánházon is ott lengett a piros-fehér-zöld lobogó.

Hálaadó Istentisztelet.

Reggel 9 órakor a székesegyházban ünnepélyes hálaadó szentmisét pontifikált gróf *Széchényi* Miklós megyés püspök. Már jóval 9 óra előtt gyülekezett a közönség: ragyogó katonai egyenruhák, fényes diszmagyar öltözetek tarkállottak a polgári fekete ruhák között. Pontban 9-kor orgonazugás közt, a papság kiséretében bevonult a templomba a püspök; az énekkar az Ecce sacerdos magnust énekelte.

Az oltárnál a püspök fölvette az egyházi ruhákat s ünnepélyes, csengő hangon intonálta a Te Deumot; majd fényes segédlettel nagy misét mondott, miközben a székesegyházi énekkar *Beleznay* Antal vezetése alatt klasszikus egyházi énekeket adott elő.

Ebéd a püspöknél.

Déli egy órakor gróf *Széchényi* Miklós püspök diszebédet adott, melyre a következők voltak hivatalosak:

Bakó István, Balogh Kálmán, Baróthy Pál, Bary József. Bánóczy Kálmán, Belányi Imre Beleznay Antal, dr Belopotoczky Kálmán, Bodnár Gyula, Bordé Ferenc, Boros Bertalan, dr Bozóky Alajos, Bráz János, Brém Lőrincz, dr Bundala Mihály, Bunyitay Vince, Bulk Kornél, Butean János, Butyka Lajos, Csécsi Nagy Imre, Dus László. Des Ecberolles Kruspér Gilbert, Des Echerolles Kruspér Sándor, Fata Sándor, dr Feldmann Miklós, Fehér Dezső, Frankó Endre, Fráter Barnabás, dr Fráter Imre, Gabriely Lajos, dr Gedeon Alajos, Gellért László, Gerő Armin, Grallert Konrád, Grócz Béla, Gröschl Alfréd, Halász Gyula, Hlatky Endre, Harmathy Károly, Heilinger József, Hencz Aurél, Henriquesz János, Herbert Mihály, dr Hoványi Gyula, Imrik Péter, Imrik S. Zoltán, Jancsó Arpád, Jankovits Károly, Jóhn Károly, dr Karsch Lollion, dr Karácsonyi János, dr Kecskeméti Lipót, Keszthelyi Zoltán, Kiss István, Kny Antal, Kollányi Ferenc, Kolozsy Béla, Komlóssy József, Koutheimi Magerl Károly, dr Kovács S. János, Kozári Gyula, Krammer Károly, dr Krüger Aladár, Kunn Frigyes, Laszky Armin, Laurán Ágoston, dr Lányi József, Lopussny Gyula, Lukovics Gyula, Mangra Vazul, Marosi Endre, Markovits Antal, Marton Manó, dr Matolay Károly, Mayer Antal, dr Mayer László, Materny Imre, dr Mazurek Gyula, Mazurek Béla, Medvigy Mihály, Melcher Róbert, dr Miskolczy Ferenc, Miskolczy Barnabás, Molnár Géza, Dr Molnár Imre, Molnár Imre, Dr Mórtz Ernő, Dr Moskovits József, Nagy Márton, Dr. Némethy Gyula, Obermayer Ewald, Dr Órley György, Pandala Pál, Dr Radu Demeter, Rádl Odön, Ránffy Zsigmond, Rimler Károly, Rónay Antal, Sas Ede, Siket Trajén, Singláry Gyula, Spett Gyula, Sulyok István, Scholcz Adalbert, Dr. Schweiger Ede, Báró Szentkereszthi Zsigmond, Széchényi Jenő, Szmetka L. Odön, Sztaniszlawszky Adolf, Tóth Imre, Trilety Othmár, Tröster Károly, Varró Domokos, Vasady Lajos, Dr Vass Bertalan, Váradi Ede, Dr. Verzár István, Dr. Vucskics Gyula, Uray Tibor, Wallner Odön, Wallner Viktor, Werner Kálmán, Dr Wimmer Julián.

A nagy szalonban és a dohányzóban gyülekeztek a vendégek, akiket Széchényi püspök lekötelező szivességgel fogadott. A vendégek csoportokba verődve gyönyörködtek a két termet diszitő szebbnél-szebb festményekben, melyek Széchényi püspök palotáját valóságos kis nagyváradi Mücsarnokká teszik.

Egy óra után föltárultak az ebédlő szárnyas ajtai s az illusztris társaság asztalhoz ült. Az asztalfön gróf *Széchényi* püspök, jobbra tőle *Henriquez* vezérőrnagy, balra *Széchenyi* Jenő prelátus kanonok, szemben *Fetser* Antal és dr *Lányi* József felszentelt püspökök.

Pezsgőbontáskor gróf *Széchényi* Miklós püspök felállott és a következő pohárköszöntőt mondotta:

A legbensőbb meggyőződés mondatja velem, hogy bármely nemzet, a legnagyobb és leghatalmasabb is boldognak mondhatná magát, ha olyan uralkodó jogara alatt állana, mint a mi jóságos Urunk és felséges királyunk.

A legszigorubb kritikával élő történetem is elfogja majdan ismerni róla, hogy nemcsak kivételesen hosszu uralkodása által vált századának egyik legjelentősebb alakjává, hanem azon ritka uralkodói erények által, amelyek őt a legjobb, a legbölcsebb, a legnagyobb fejedelmek közé sorozzák.

A historia nem fogja róla mondani, hogy szerette, kereste a hirt a dicsőséget, de elfogja ismerni felőle, hogy szenvedélyesen szerette a munkát, a kötelesség teljesitését, nem fogják róla irni, hogy megakarta hóditani a világot, de tudni fogják, hogy képes volt meghóditani népei szivét. El fogják ismerni róla, hogy igazi király volt, aki nemcsak uralkodni, de kormányozni, nemcsak parancsolni, de engedelmeskedni tudott, akinek a bánat, a szomoruság, a csapások meg nem törték, de fokozták lélekerejét és hatalmát s a tapasztalás, a hosszu élet tanuságai elnézéssel, megértéssel, engesztelődéssel töltötték el.

Boruljunk le hálás szivvel az isteni Gondviselés előtt és adjunk hálát, hogy hazánknak ilyen királyt adott és kérjük a mindenható Istent, hogy áldja meg a királyt, tartsa meg még számos éven át szellemi és testi erejének teljében országainak és népeinek javára és boldogitására.

A messze csengő hangon előadott, magasröptü pohárköszöntőt a vendégsereg állva, ünnepi csendben hallgatta végig; befejezése után összecsendültek a pezsgős poharak s háromszoros éljen harsant fel a magyar királyra.

Az ebéd menüje a következő volt:

Potage Potiron

Jambons á la porte-maillot

Pâtés de becasses

Rémoulade verte

Salade á la chambéry

Pains de choux-fleurs á la mousseline

Charlotte á l'orientale

Ebéd végén asztalt bontott a házigazda s a társaság a dohányzóba vonult, a hol még hosszabb ideig a legjobb hangulatban folyt a társalgás. Széchényi püspök lekötelező szeretetreméltósággal járt vendégei közt s mindenkivel keresett alkalmat néhány szives szót válthatni.

Három óra után a vendégek bucsut vettek s pár perc alatt az előbb oly zajos palotára ismét csend borult.

Jogászok! Ügyvédjelöltek!
!! Egész nyáron át működik !!
Dr. Kállay jogi szemináriuma Budapest, IV. Kaplony-u. 5. Telefon 125—38.
Köztudomásulag legsikeresebb előkészités minden jogi viszsgára.

Véres családi dráma Biharon.

Az alkohol áldozatai.

Véres családi dráma folyt le tegnap *Bihar* községben. A falu kovácsa, aki a sok italtól már valósággal deliriumban szenved, tegnap éjjel megfojtotta feleségét, majd aztán önmagát végezte ki. A borzalmas családi drámáról a következőket jelenti tudósitónk:

Dániel Ignác bihari kovácsmester nem régen nősült meg. Házassága első idejében boldog családi életet éltek feleségével. Később azonban a férj kezdett elhidegülni nejétől s az ivásnak adta magát. Naponta 1, sőt 2 liter pálinkát is megivott. Minden keresetét az italra költötte, állandó vendége lett a bihari korcsmának.

Az asszony gyakran kérlelte, hogy hagyjon fel az ivással, mert igy teljesen tönkre mennek. Dániel ilyenkor erősen fogadta, hogy nem iszik többé, de fogadalmát sohasem tartotta meg. Egyizben már annyira indulatba jött, hogy amikor a felesége kérlelte, felkapott egy nehéz kalapácsot s azzal akarta dühében leütni nejét. Ettán állandó volt a veszekedés otthonukban. Valahányszor Dániel ittason jött haza, mindég kékre verte a feleségét.

Az asszony nem akarta türni tovább a férje veréseit s ezért vasárnap reggel tanuk előtt abban állapodtak meg Dániellel, hogy különválnak. Ugy határozta el az asszony, hogy tegnap hagyja el a már pokollá vált családi tüzhelyet.

Dániel nyugodtan dolgozott egész vasárnap délelőtt, de munkaközben feltünő sokat ivott. Ványa Károly nevü 15 éves inasa figyelmeztette is egyszer:

— Megárt mester ur!

— Miközöd hozzá. A dolgoddal törődj ne velem! — rivalt reá az inasra, aki nem mert szólni többet gazdájának.

Amikor már a mühelyt zárni akarták, Dániel hosszu kötelet erősitett a gerendára. Az inas amikor látta, hogy mestere semmit sem köt hozzá, leoldotta azt és egy sarokba dobta. Dániel ismét felkötötte a kötelet s meghagyta inasának, hogy le ne oldja.

Az inas nem merte most már megkérdezni sem mesterétől, hogy miért kell azt ott hagynia, de le venni sem merte.

Dániel az egész délutánt a korcsmába töltötte. Folyton pálinkát ivott. A korcsmában vele levők semmi különöset sem vettek észre rajta. Este pedig haza ment s a folyosón feküdt le. Megvárta amig teljesen elcsöndesedik minden s még egészen besötétedett. Ekkor fogott hozzá, hogy sötét tervét végrehajtsa.

Lassan betörte a felesége szobájának ablakát s kinyitotta azt, óvatosan bemászott. Felesége nem ébredt fel a gyenge zajra. A hatalmas erejü férfi ekkor odament neje ágyához s hirtelen átszoritotta torkát s fogva tartotta mindaddig, amig csak meg nem fulladt.

Tette után felnyitotta az egyik szekrényt s kivette abból borotváját, amit zsebébe tett. Majd ugyanott, ahol bejött, kimászott a szobából.

A folyosón sokáig állhatott egy helyben, mert pipára is gyujtott. Aztán elővette éles borotváját s átmetszette a torkát vele. Omlött a vér belőle, de a vágás nem volt eléggé mély.

Ekkor bevánszorgott a mühelybe. A mühelyben felmászott az üllőre s a még délelőtt felkötött kötéllel hurkot kötött nyakára s felakasztotta magát.

A gyilkosság és az öngyilkosság este 10 és 11 óra között történt s az inas vette legelőbb észre, amikor tegnap hajnalban takaritani akart a mühelyben. Azonnal lármát csapott s csakhamar megérkezett a csendőrség és az előljáróság, amely együtt tartotta meg nyomozását Váry András jegyző vezetése alatt.

Tegnap délután tartotta meg a hatóság orvosrendőri hullaszemléjét.

Kihallgatták az inast is, Ványa Károlyt, aki semmit sem hallott az éjszaka történtekből.

A véres eset nagy izgalmat okozott a községben. A meghaltakat csak a nagyváradi kir. ügyészség engedélye után fogják eltemetni.

UJDONSÁGOK.

Nemes Ránffy Zsigmond pápai kitüntetése.

— *Szent Gergely rend az alezredesnek.* —

Gróf *Széchényi* Miklós főpásztor kormányzatát a szeretet programmján kivül az eucharisztikus apostoli propaganda és a valláserkölcsös nevelésügy intenziv fölkarolása jellemzi Magas főpásztori látogatása alatt, valamint hivatásszerü jelentésekből bölcs tekintettel belátott ama valláserkölcsös nevelés és katonaintézetekben eddigelé páratlan eucharisztikus életfolyamba, mely a nagyváradi m. kir. honvédhadapródiskolában megelevenedett és virul. Meggyőződött, hogy nemes *Ránffy* Zsigmond, a nagyváradi m. kir. honvédhadapródiskolát négy éven át vezető, most már ő Felsége által legkegyelmesebben kinevezett parancsnoka a nagyváradi 4. honvédgyalogezrednek, iskolaparancsnoksága alatt az iskola vallás erkölcsös nevelését minden tekintetben szóval a lelkész mindenkor kész támogatásával, sőt eleven szemrlye, példájával is előmozditani törekedett. Meggyőződött, hogy Isten házának ékességét szereti, ennek, valamint az istentisztelet fényének emelésére semmi költséget, semmi fáradságot nem kimélt. Főpásztori szivének, zenei müveltségének nagy örömére tapasztalta, hogy a növendéki egyházi ének- és zenekar mintaszerü precizitással, klasszikus szabatossággal zengi az Ur dicsőségét. Ezen tapasztatatai és főpásztori bölcsesége alapján nemes *Ránffy* Zsigmond alezredes érdemeit a pápai székhez terjesztette kitüntetés végett. Tegnap érkezett meg a *pápai breve*, melyben a Szentszék nemes *Ránffy* Zsigmondot a *Nagy Szent Gergely-rend katonai osztályának lovagjává* (Eques Ordinis S. Gregorii Magni Classis militaris) kinevezi.

A magas és szép kitüntetés az alezredes kiváló érdemeinek jutalma, melyet a katholikus valláserkölcsös nevelés körében élő apostolkodása révén érdemelt ki. De egyuttal tanusága és eleven bizonysága ama főpapi és apostoli buzgólkodásnak, mely főpásztorunk lelkét eltölti. A ki szeret, az programmot nyer a szivekben.

Nemes Ránffy Zsigmond alezredes pedig viselje még sokáig igen sokáig a katonai rangfokozatlegmagasabb fokáig az emberi kor legvégső határáig, mint királyának, hazájának és egyházának hü, lelkes lovagja ama szép kitüntetést melyet egyháza nemes, nagylelkü főpásztora kegyes fölterjesztése alapján méltónak talált.

—

* **Szent István napja.** Első dicső, szent királyunk névünnepét üli ma a magyar nemzet második honalapitóját tiszteli Szent István királyban a magyar, aki előrelátással egy ezred év viharaival szemben erősnek bizonyult alkotmányunkat megalkotta s cselekedetével példát mutatott, hogy mint kell élni Istenért és a Hazáért. Az ünnep alkalmából a templomokban nagy egyházi pompával tartják meg az isteni tiszteleteket. A székesegyházban délelőtt 9 órakor az ünnepélyes szentmisét gróf *Széchényi* Miklós v. b. t. t., megyés püspök, a szent beszédet pedig *Spett* Gyula kanonok tartja.

* **Előkészületek az őszi nagygyakorlatra.** A nagy hadgyakorlatoknál most már a modern technikai eszközök minden német igénybe veszik. A tábori távirda mellett a telefon, léghajó, repülőgép be van sorozva a modern harcászati eszközök közzé. A jövő hónapban a Maros mentén tartandó őszi nagygyakorlatok alkalmából hadi postát állitanak fel. A mostani telefon vezeték a nagygyakorlatok egész vidékén kevés, miért is a telefonvezetéket ki akarják terjeszteni az őszi hadgyakorlatok egész területére. *Siket* Trajan nagyváradi posta-távirda igazgató Makóra utazik, hogy tárgyalást folytasson a telefon vezeték nagyarányu kiterjesztésére.

* **Mértékhitelesitès.** A m. kir. állami mértékhitelesitő hivatal közölte a rendőrhatósággal, hogy Nagyvárad város II-ik kerületében (Ujváros, Külváros) az 1912. évi időszakos mértékhitelesitést augusztus hó 21-től kezdődőleg mindennap reggel 8 órától délután 2 óráig fogja megtartani. Felhivja ennélfogva a második kerületben levő iparüzleteket és ipartelepeket, hogy az időszakos mértékhitelesitésre kötelezett mértékeket az alant jelzett napokon mutassák be, mert ellenkező esetben kihágásilag 200 koronáig visszaesés esetében pedig, ha utolsó büntetésük kiállása után 2 év még nem telt el 8 napig terjedhető elzárással és 400 koronáig terjedhető pénzbüntetéssel büntettetnek.

* **A Pajor-család gyàsza.** A Pajor- és Ferdényi-családokat mély gyász sujtotta. Özv. *Pajor* Józsefné szül. Reim Mária, dr *Pajor* Kálmán táblabiró édesanyja, élete 81. évében elhunyt. A magas kort ért urinő temetése tegnap délután nagy részvét mellett ment végbe. A temetésen résztvettek Széchényi Jenő pápai praelátus, Mayer Antal és Lopussny Gyula tb. kanonok, Harmathy Károly, Frankó Endre, Sztarill Ferenc, Medvigy Mihály táblai tanácselnök, dr Gedeon táblabiró, Szokoly Tamás, Székely Sándor, Tóth Imre táblabiró, Markovits Károly, Schveiger Ede, Jaczkovics Gyula, Windich Márton stb. A gyásszertartást Szilágyi József káplán végezte segédlettel. A koporsót szebbnél-szebb koszoruk boritották. A diszes temetést Weiszlovits Adolf és fia temetkezési intézete rendezte.

* **Elmaradt ülés.** Nagyvárad város villamos felügyelő bizottsága tegnapra összehivott ülését, amelyen az uj nagy gépet kellett volna átvenni, nem tartották meg, mert csak két tag jelent meg. *Bordé* Ferenc elnök augusztus 26-ra hivta össze ujból az ülést.

* **A Szent Istvánnapi munkaszünet.** A mai, Szent Istvánnapi munkaszünet tárgyában a nagyváradi kereskedelmi és iparkamara a következő értesitést adta ki: Szent István napján délelőtt 10 óráig sem végezhető ipari- és kereskedelmi üzletekben az elárusitás és házhoz szállitás, kivéve a mindennapi élelmezés körébe tartozó cikkek és a pékipari munkálatok; tehát az itt nem emlitett üzletek teljesen zárva tartandók. — Altalában a Szent Istvánnapi munkaszünet abban különbözik a vasárnapi munkaszünettől, hogy délelőtt 12 óráig sem végezhető az ipari munka a gépiparnál, a kézizálog üzleteknél, a mészáros, hentes és kolbászkészitő iparnál az elkészitès, elárusitás és házhozszállitás. Egyebekben mindaz, ami a vasárnapi munkaszüneti napon végezhető, azt Szent István napján is szabad végezni. A Szent Istvánnapi munkaszünetre vonatkozólag különben a rendőrség szigoru miheztartás végett közli az 1903 évi 28559. számu kereskedelmi miniszteri rendeletnek idevonatkozó részét: *Déli 12 óráig* megvan engedve: 1. A borbély és fodrász iparnál a munka az üzleti helyiségben. 2. Burgonya tuzó iparnál az áru előállitása és szállitása. 3. Gyorsáruk fuvarozása, fölvétele és kiszolgáltatása. 4 Magánosok által sütéshez vitt tésztanemüek kisütése, azonban a sütő iparos legfeljebb egy erre vállalkozó egyént alkalmazhat. 5. Sertéshizlaló telepeknél a hizlaláshoz szükséges anyagok szállitása. *Délelőtt 10 óráig* megvan engedve: 1. Kisiparnál sürgősen rendelt javitási munkák. 2. Minden, a napi élelmezés körébe tartozó cikkek elárusitása és szállitása (zöldség, kávé, liszt, cukor, thea, csemege, rum, husnemü) tehát a füszerüzletek, hentes és mészáros üzletek 10 óráig nyitva hagyhatók. *Délelőtt 9 óráig* megvan engedve. 1. Iparszerüleg üzött ablaktisztitás. Könnyen érthető ebből, hogy mindennemü divatáru, cipő, kalapos és vaskereskedések egyáltalán ki sem nyithatók.

* **Halalozàsok.** Őszinte részvéttel vettük a gyászhirt, hogy özv. *Zelenka* Józsefné szül. *Szőke* Franciska élete 51. évében Ermihályfalván meghalt. Az elhunytban *Szőke* János érmihályfalvi r. kath. plebános testvérét vesztette el. Temetése tegnap nagy részvéttel ment végbe. — Egy szép fiatal leány: *Bajor* Margit, a várad-velenczei takarékpénztár tisztviselőnője, hosszas betegség után elhunyt. Temetése ma, kedden, augusztus 20-án délután 4 órakor lesz az olaszi nagytemetőbe vezető uton levő Incze házból.

* **Marólugot ivott.** Folyó hó 17-én éjfél után 2 órakor a mentők beszállitották a biharmegyei közkórházba *Akász* Rozália 18 éves cselédleányt, aki életuntságból marólugot ivott. Sérülése könnyebb természetü.

* **Lopások.** *Lőrincz* Gergely fuvarostól folyó hó 18-án ismeretlen tettes 2 lóra való fekete bőrszerszámát 60 korona értékben ellopta. — *Minya* Gáborné hegyközszáldobágyi lakostól a Nagypiactéren dinye vásárlás közben ismeretlen tettes pénztárcáját 37 korona tartalommal ellopta.

* **Diosekvő öngyilkos.** Tegnap este különös vendége volt a rendőrségi kapuszobának. Karácson Mózes rendőrtizedes behozta ifj. Csorba Miklóst, akit az apja maga állittatott elő. A fiatalember állitólag már 5 napja züllik s mivel az apja nem akart pénzt adni a 5. estére, egy 9. mm.-es flóberttel mellbe lőtte magát. Részeg fővel nagy patáliat csapott odahaza, szidta ősz apját és fenyegette a családot. Mikor behozták, még akkor is részeg volt. Verte a mellét:

— Itt a golyó a mellemben! . . .

Elegáns ruhája s fehér inge véres volt elől. Kijelentette, hogy mihelyt szabad lesz, azonnal följelentést tesz apja ellen, amiért behozatta. Kért bennünket, hogy értesitsük dr Rozványt a «hallatlan merényletről». A mentők bevitték a közkórházba.

* **Gyilkos merényiet egy püspök ellen.** Vasárnap délelőtt véres esemény játszódott le *Bécs* legforgalmasabb helyén. Gyilkossági merényletet követtek el *Pfluger* püspök, *Nagel* hercegérsek helyettese ellen. Egy *őrült ember* követte el a tettet s minden jel arra vall, hogy voltaképpen *Nagel hercegérseket akarta megölni.* Féltizenkettőkor indult el a káptalani palotából *Pfluger* püspök, a hercegérsek helyettese, hogy a zenés misén segédkezzék. A templom előtt a tömegből kihontakozott egy fiatalember és késsel támadta meg a püspököt. A késszurás a püspököt jobb vállán érte. A *seb nem veszélyes.* A merényiő

neve *Frinz* János. Anarchistának vallotta magát. De a rendőrség megállapitotta, hogy őrült. A merénylő azt vallotta, hogy Nagel hercegérseket akarta megölni, de meggondolta a dolgot.

* **Ezüst menyegző.** Szép családi ünnepet ült tegnap, néttőn, aug. 19-én *Kiss* István épesitett nagyváradi kőműves mester. A derék agyváredi polgár ezüstlakodalmát ünnepelte, a nak emlékére, hogy egy negyed századdal előtt lépett házasságra nejével: *Szász* Rózsival. Az ünneplőket a rokonok és ismerősök almozták jó kivánatokkal.

* **Támogatást kér.** Nagy nyomor szakadt szegény *Vida* János családjára. A családfőt, Vida Jánost megőrölték az élet gondjai: tébolydába került. Felesége sulyos betegséggel ágyban fekszik hetek óta; a gyermekek valósággal az éhhalálnak vannak kitéve. A ki tehet, könyörüljön rajtuk és segitse a boldogtalan családot bármi csekélységgel. Lakásuk: Tilinkó-u ca 14. szám alatt van.

* **Ki ad szállást** tanitójelölteknek? Akinek megfelelő lakása van, jelentkezzék a tanitóképző igazgatóságánál (Csengeri utca 2.)

* **Járványkórházak** összes felszerelési tárgyait állandóan raktáron tartom előirásszerü összeállitásban, kedvezményes árban. *Weisz* Kalmán zsáknagykereskedő, Nagyvárad Kossuth u. 3. a *Sas-palota mellett.* Telefon 905.

Vadász urak figyelmébe. A közelgő vadászati évadra való tekintettel felhivom a nagyérdemü vadászközönséget, hogy fegyver és vadászati cikkek beszerzését nálam eszközölje. Óriási választékot talál itt a legelőkelőbb gyártmányu fegyverekből, a legjobb töltények ugy külföldi mint belföldi lőporral készültek a legpontosabban készitve s ajánlom fegyverjavitó mühelyemet, hol szakszerüen, gyorsan és pontosan eszközlök minden nemü fegyverjavitást. Ne adják fegyvereiket kontárok kezébe mert azok tönkreteszik és később többe fog kerülni annak hejreállitása. M. kir. lőporáruda Telefon 269. Tanoncok felvétetnek. **Ladányi József** puskamüves, fegyverkereskedő, Nagyvárad, Pécs.

* **Aszódi Trieszti kávé és tea behozatala.** Csokoládé és Kakao áruháza. Nagyvárad, Kossuth-utca Sas-palota. **Vigyázat**, mert sok az utánzat! Jobb izlésü családok figyelmébe ajánlva. Különlegességeim pörkölt kávékban:

Elsőrendü . . .	1 kiló	4·—	K
Mágnás keverék RR	1 «	4·40	«
« « 0—1	1 «	4·80	«
« « 00—I	1 «	6·—	«

Motor üzemü kávépörkölés és darálás, a vevő előtt történik. Kakao 10 deka 50 fillér. Eredeti franckkávé-pótlék, valódi fügekávé, valódi mackkávé gyermekeknek. Kátreiner valódi árpakávé. Összes kétszersültek Karlsbadból. A kiszolgálásnál a cég főnöke jelen van és igy mindenki a legjobbat és a legolcsóbb árt érheti el. Block rendszeres beváltása. Blockjaimat az egész vonalon gyüjtik. Cukorka és csokoládé különlegességeim legjobbak, mert eredetiek. Gyógycukorkák eredeti lerakata.

x Kossuth-utca 6. számu ház Körös felöli oldalán 3 szoba fürdő szoba és mellék helyiségekből álló modern emeleti lakás november 1 re kiadó Ertekezhetni Polgári Takarekpénztár részvénytársaság.

Idegesség, gyengeségi állapotok, gyomor, bélrenyheség, vérszegénység, csúz, szivbajok ellen vizgyógyfürdők, villanyfürdők, szénsavas fürdők, iszap, fenyő, sósfürdők

Dr Rácz Ödön

szanatóriumában

Szilágyi Dezső-u. 7. sz.

Bejáróknak egész nap nyitva.

BENLAKÓKNAK PENZIÓ.

* **Tanuljunk világnyelveket.** A Rose-rendszerü ábrázoló nyelviskolában, a mely augusztus óta *Bémer tér 1. szám* alatt működik, könnyü és élvezetes módon sajátithatja el bárki a német, francia, angol stb nyelveket. A teljes kiképzés száz tanórából áll. Beiratkozni bármikor lehet. Tandij személyenként és óránként 1 korona 50 fillér. Nappali és esti tanfolyamok.

* **Modern könyvtár** az ország legnagyobb kölcsönkönyvtára. A legujabb magyar német, angol, francia és olasz müveket a legelőnyösebb feltételek mellett kölcsönzi. Budapest, Andrássy ut 38. Tessék prospektust kérni

x **Róm. kath. fiatal tanitó**, ez évben végzett, elfogad helyben vagy vidéken elemi iskolára gyermektanitást. — Cim a kiadóban.

KOSSUTH-U. 2. sz. ház emeletén **két szoba s mellékhelyiségekből** álló lakás **nov. 1-re kiadó**. Értekezhetni a Polgári Takarékpénztárnál.

Különleges felöltők, kosztümök blouzok és gyermekruhák a legnagyobb választékban

Spitzer Béla

női és gyermekruha áruházában

Rákóczi-út.

A legfinomabb angol és franczia ruha-vállalat!!

Olcsó szabott árak!

Automobil garage és fémöntőde

Automobil gummik lerakata

Automobil javitó mühely

Bér automobil

Automobil kellékek

Automobil gummi javitó mühely

STERN, MEZEY-U. 1. Telefon 194.

MULATSÁG.

Szent István napi ünnepély a Félix-fürdőben. Az eddigi fürdő ünnepélyeknél sokkal szebben, ugyszólván teljes nagyszerüségében, bontakozik ki a Félix-fürdő Szent István napi ünnepélye. Nem csak a fürdő igazgatósága, de maga az egész, igen tekintélyes számu előkelő fürdőközönség fogott össze, hogy ezen ünnepélyt minden résztvevőjére felejthetlenné tegye. A fürdő parkja és a több száz hold területü erdő összes sétányaival, teljesen portalanitva és gondosan ápolva, az elsőrendü közkedvelt zenekar pompás müsoru hangversennyel várják a kirándulók sok százait. Még megemliteni kivánjuk, hogy ezen mindvégig kellemes több féle szórakoztatást nyujtó ünnepély, ugyszintén az esti fényes tüzijáték és táncmulatságon való részvétel teljesen dijmentes, amely figyelmességért a fürdő igazgatóságát csak elismerés illeti.

Az élesdi róm. kath. hitközség táncmulatsága. Szep sikerünek igérkező táncmulatságot rendez e hó 24 én az *élesdi* róm. kath. hitközség ez «Erzsébet» szállóban. A táncmulatságnak, melynek jövedelmét a róm. kath. iskola javára forditják, a város intelligenciája áll az élén. A mulatság elnöke: *Kozics* Gusztáv róm. kath. lelkész és *Bérczy* Imre fő-szolgabiró. Belépti dij: személy jegy 2 K. 50 f. család jegy: 5 K. A táncmulatság fél 9 órakor kezdődik.

Szijgyártó és nyerges üzlet

Nagyvárad, Körös-u. 33.

Budapesten és külföldön 10 éven át szerzett bő tapasztalataim folytán azon kellemes helyzetben vagyok, hogy a mai kor igényeinek megfelelő **uri kocsizó, lovagló** és **igás** lószerszámokat a legtökéletesebb kivitelben készithetek, ugy hogy készitményeim a legkényesebb igényeket is kielégithetik.

Elfogadok továbbá mindennemü javitásokat és átalakitásokat jutányos árak mellett. A n. é. közönség szives pártfogását kérve kiváló tisztelettel

Vad Gábor,

szijgyártó és nyerges.

TANÜGY.

Negyven éves tanitó.

Bihar község lakossága szép jelét adta vasárnap, hogy hálás elismeréssel adózik a népnevelés munkásainak, a néptanitóknak fáradságos, de áldásos müködése iránt s méltányolja azt a munkát, buzgalmat, amelyet *Bellovics* Antal bihari r. kath. kántor-tanitó négy évtizeden át kifejtett ugy az iskola falain belül, a gyermekek nevelése, oktatása körül, mint a község lakosainak érdekében társadalmi téren.

Most, hogy *Bellovics* Antal, negyven évi buzgó müködés után a jól megérdemelt nyugalomba vonul, a *vallás- és közoktatási miniszter*, a kir. tanfelügyelőség utján, elismerő leiratot intézett a derék tanitóhoz, amelyben méltányolja egy emberöltőre terjedő áldásos tevékenységét.

Ezt az alkalmat megragadta Bihar község lakossága s felekezeti különbség nélkül szeretettel és becsüléssel kereste fel az ősz tanitót, hogy hálás köszönetének kifejezést adjon s midőn küzdelmes, nehéz hivatásától megválik elismeréssel adózzon a derék férfiunak.

A tisztelgőket dr *Péchy* Károly körorvos vezette. A délelőtti istentisztelet után a közönség az ujonnan épült r. kath. iskolaépületbe vonult, ahol dr Péchy Károly körorvos szép beszédben ünnepelte az ünnepelt tanitót.

Üdvözlő beszédében vázolta a tanitói pálya küzdelmes nehézségeit, amelyet a társadalom nem méltányol kellőleg, pedig éppen a néptanitó veti el a nemzetet alkotó nép fiaiban a tudás első alapját, a tudás magvát. *Bellovics* Antal tevékenységének igaz értékét azok tudják igazában értékelni, akik szemtanui voltak az ő becsületes, odaadással végzett munkájának. Most midőn megválik eddigi tevékenységi körétől, valláskülönbség nélkül eljöttek, hogy gyermekeik oktatásáért kifejezést adjanak elismerésüknek és sikerdus munkálkodását megköszönjék. Isten áldását, friss egészséget és boldog öntudatot kiván érdemdus életének pihenő napjaira.

Az élénken megéljenzett szép beszédre *Bellavics* Antal megbatottan mondott köszönetet az üdvözlésért. Beszéde végén elérzékenyedve mondotta:

— Ha voltak pályám hosszu idején keserü emlékeim, melyeket egyesek okoztak teljesen eloszlatja azon tapasztalat, hogy emellett mindig akadnak igazságosan és nemesen érzők is, akik a munkát és annak értékét megbecsülni

tudják, a kitartó igaz munkás személye iránt megbecsüléssel és elismeréssel vannak.

Hálásan köszönöm ismételten személyem iránt kifejezett szives jó indulatukat, melyet továbbra is kérem őrizzenek meg számomra.

A szép ünnepély végén egyenkint is köszönetet mondtak a jelenlevők az ünnepelt tanitónak.

—

A munkaiskola kiállitása. Ma, kedden d. e. 11 órakor nyitja meg a munkaiskola kiállitását *Lukács* Odön tanácsos, iparoktatási bizottsági elnök, a polg. fiuiskola 6 sz. termében. A kiállitás megtekintését, a mely díjtalan, szives figyelmébe ajánljuk különösen a tanügybarátoknak, valamint a társadalom sociális érzésü tagjainak. A kiállitott tárgyak, gyermekjátékok, gyermekbutorok, stb. jutányos áron megvehetők. A megbivásra külön meghivók nem küldettek szét.

SPORT.

—

Négy város versenye az ezüst labdáért.

Eredmény: *NAC—Szolnok 3 : 1. Szegedi AC—Aradi AC 2 : 1.*

A Bihari Vivó Klubb egy Mecénásának áldozatkészségéből négy nagy vidéki város legjobb labdarugó csapatait volt alkalmunk páros mérkőzésben látni vasárnap a Sport-téren. A nem mindennapi programm nagy közönséget vonzott.

A szokatlan szép tiszteletdijak: egy masszsiv nagy ezüstből készült, szép talpazaton álló szkrumlabda és egy szép antik stylü óra egy állványon voltak szemlére téve.

A verseny pont 3 órakor kezdődött. A sorsolás szerint először a NAC állt ki a porondra a szolnoki MAV-val. Szolnok előbbi sikere alapján nagyon ambicionálta a győzelmet, mely a 2-ik dij, a diszóra felett határozott, az eleinte heves játékot tehát, midőn látta hátrányát, durva erőszakkal akarta a maga javára billenteni. Az első goalt Szolnok lőtte, melyet azonban Obláth biztos lövéssel kiegyenlit.

Szolnok nem tudott többször lövéshez jutni; a NAC ellenben két 11-esből még két goalt csinált.

E győzelem alapján a döntő kedvezőtlen eredménye esetén is megnyeri a NAC a második tiszteletdijat.

Nemsokára uj hatalmas küzdelem kezdődött Arad és Szeged labdarugói közt. A második pár játékmodora sokkal nivósabb, szebb volt, mint az első. Sajnos itt is elfajult a harc. Mig Szeged szép sima játékával a közönséget teljesen meghóditotta, Arad drasztikus modorával teljesen elrontotta a dolgot. Ha higgadtan játszik valószinüleg győz, de türhetlen viselkedés miatt két emberét is kiállitotta a biró s igy végül Szeged kerekedett felül. A versenyt azonban meg kellett hosszabbitani, mert a rendes időben eldöntetlen maradt. A verseny után a nép a pályára tódult és ünnepelte Szeged fiait akik a jövő vasárnap ismét hozzánk érkeznek, hogy az izgalmas dijmérkőzés döntőjét a NAC-cal megvivják.

Az első versenyt Ujvári O. szövetségi biró vezette nagyon kezdetleges módon és mi ellenünk a második mecs birája Szabó Andor (NAC) biráskodása korrekt volt. A verseny befejezésekor már egészen beesteledett.

Revanche mérkőzés. Szent István napján délután fél 5 órakor tartja az NSE. a nyiregyházi TVE. szenzációs revánsmérkőzését a Rhédey kerti sport telepen. A váradi sport közönség körében óriási érdeklődéssel várják a NSE. Szent István napi mérkőzését. Az NSE. derék csapata rá is szolgált erre, mert az utóbbi hetekben szorgalmas treningeket folytatva — óriásit javult. A nyiregyházai TVE. olvasva az NSE.-nek utóbbi eredményeit rendkivül erős csapatot hoz el és teljes erejével azon van, hogy a Sport egylettel szemben való esetlenséget megőrizze. A NSE. összeállitása a következő: kapus Raitz, hátvédek Lassy, Váradi, fedezetek Niesner, Kopossay, Stépán, csatárok Bábolnay, Rónay, Reisz, Kovács, Fopelcos L. Fél 3 órakor a NSE. II. a NSC. I. ellen játszik.

Igazságszolgáltatás.

—

Elitélték a tüntető kereskedelmi alkalmazottakat. A nagyváradi kereskedelmi alkalmazottak tudvalevőleg erős mozgalmat inditottak a fél 8 órai záróráért. Törekvésük nagyrészt sikert is aratott és csak néhány üzlet nem tett eleget a felhivásnak. Itt azután a kereskedelmi alkalmazottak parázs tüntetéssel akartak érvényt szerezni mindenesetre méltányos kivánságuknak. Kohn Helén kalapáruüzlet cég emiatt feljelentést tett Weisz Jenő és Kohn Andor kereskedősegédek ellen, akik egy tüntető csapatot vezetve őket zárásra kényszeritették. Tegnap tartották meg a tárgyalást a nagyváradi járásbiróság előtt. Tanuként kihallgatták Bodó László rendőrfelügyelőt, aki bizonyitotta, hogy a két segéd a csapat élén tényleg terrorizálta az üzlet tulajdonosát. A járásbiró mindkettőjüket 14—14 napi fogházra itélte. Az elitéltek felebbezést jelentettek be.

Közönség köre.

A Nagyváradi Sport Egylet választmánya a leghatározottabban visszautasitja azon vádakat, amelyeket az «*Uj Nagyvárad*» 1912 évi aug. 13-iki számában kolportált s amelyek az egyletet antiszemita s antidemokrata szinben igyekeznek feltüntetni. E vád alaptalan rágalom csupán, melyet a csendben, reklámhajhászás nélkül, de mindig sportszerüen működő egyletünk ellen tendenciózusan koholnak és terjesztenek.

A választmány megbizásából:

Dr. Poynár Szevér,
titkár.

TÁVIRATOK.

—

A nagygyakorlatok.

Budapest augusztus 19.

(Saját tud.) Délvidéken már javában folyik a hadgyakorlat. Lipót Szalvator főherceg odaérkezett és megelégedését fejezte ki a látottak fölött. Juhász brigadéros bravuros módon fogott el egy ellenséges csapatot.

—

Ostrom Rochefeller ellen.

Berlin, aug. 19.

(Saját tudósitónktól.) Egy New-Yorkból érkezett távirat jelenti, hogy Rochefellernek Pokantikóban levő palotáját 100 olasz munkás megtámadta. Szerencsére idejében észrevették a dolgot és a támadókat szétverték. Állitólag egy elbocsátott olasz munkást akartak megboszulni honfitársai.

—

A török-albán veszély.

Konstantinápoly, aug. 19

(Saját tudósitónktól.) A török kormány 24 órai időt adott az albánoknak, hogy elhagyják a török területet. Ellenkező esetben 15 zászlóaljat indit ellenük.

Beronánál az albánok átlépték a határt, megtámadták a török határőrséget és 54 katonát elfogtak.

—

Lukács László Tátralomnicon.

Budapest, aug. 19.

Tátralomnicról jelentik, hogy Lukács László miniszterelnök titkára, Lasinovics Endre kiséretében odaérkezett.

—

Kivégzett tábornokok.

Peking, aug. 19.

(Saját tudósitónktól.) Cseng-Vu és Cseng-Fongei tábornokokat eltogták és kivégezték. Mindkette forradalmat akart tervezni a mai alkotmány ellen. A lakosok közt óriasi az izgalom, sokan nem helneslik a kormánynak ezt az eljárását.

—

Üzérkedő polgármester.

Debreczen, aug. 19.

(Saját. tud.) Hajdumegye közigazgatási bizottsága tegnap fegyelmi vizsgálatot rendelt e *Magi* Kálmán h. polgármester és *Molnár* József irnok ellen. A két tisztviselőt bünös manipuláción érték egy birói árverés alkalmával.

—

Elhunyt szinész.

Budapest, aug. 19.

Mátray Betegh Béla a Nemzeti Szinház vezetője ma reggel 60 éves korában meghalt. Az elhunyt szinész sikerekben gazdag, fényes pályája delén Kolozsvárt és itt Nagyváradon müködött.

—

Öngyilkos urileány.

Kassa, augusztus 19.

(Saj. tud.) Rózner Margit nevü dusgazdag urileány tegnap a Malomárokba ugrott. A fuldokló leányt Kallós Ernő banktisztviselő kimentette. Életben maradásához nincs remény. A leány azt mondotta, hogy szerelmi csalódás érte, azért akart meghalni.

Ne hagyja magát félrevezetni!

Csillárgyàr

Nagyváradon csak egy van. Gyártelep: **Szent János u. 20.** Iroda s raktár: **Bémer tér 3.** A n. é. közönség szives tudomására adom, hogy villamos felszerelési vállalatomhoz a **gyártást** is felvettem. **10 éve fennálló** vállalatom a legnagyobb garantia, hogy a legolcsóbb beszerzési forrás cégem. Tömeges pártfogást kérve kiváló tisztelettel **STERN.**

A szerkesztésért felelős:
Dr VUCSKICS GYULA.

HRITZ ANTAL

cukrászdája Nagyvárad, Széles-utca

BALOGH-féle házban.

Elfogadok minden alkalomra cukrász sütemények (különlegességek) elkészitését jutányos árban, ugyszintén kapható naponta kitünő minőségü fagylalt és jegeskávé is. Megrendeléseket házhoz szállitok. :-:

TELEFON 12-67.

Ungváry és Tokai

Bankbizományi birtokvásárlási, eladási és erdő becslési irodája

RAKÓCZI-UT 10. SZÁM.

Helybeli és vidéki telefonszám 725.

Oltott mész

Bükkfa parkett, cementáru, cserép, fedéllemez, gipsz, nád, csatornázás, aszfaltozás stb.

Kondor Dezső

Nagyvárad, Nagypiac-tér 1. Telefon 969.

„Varázsfuvola."

Bárki egy óra alatt megtanulhat rajta játszani. A „**Varázsfuvola**" rendkivül kellemes, 20 acél trombitahanggal és 4 erős bőgővel van ellátva. Diszes kivitelben, kottafüzettel, dalokkal, tokkal, ajándékkal együtt **csak 4 korona.**

Csakis **Vágner „Hangszer-Király"** országszerte elismert legolcsóbb hangszeráruházában kapható, **Budapest, József-körut 15.** — Gyorsjavitó mühely. — Kérjen fényképes hangszerárjegyzéket.

Hallatlan olcsó árban szállit!

Nemes Károly

épület- és műbútor-asztalos

N.-Várad, Beöthy Ödön-utca 47.

Ebédlő-, háló-, konyha-, cseléd- és előszoba

berendezéseket. Iró-asztalok igen jutányosan kaphatók.

Épület munkákra költségvetés dijtalan.

Levelekre válasz.

Szalonna, prima, pörkölt, nehéz áru legjutányosabban kapható. Mindennemü termények vétele és eladása.

Egyesült Biharmegyei Kereskedelmi Bank és Központi Takarékpénztár Részv.-társ. áruosztály.

Teleky-utcza 3-ik szám, Telefon 172.

VAJNOVSZKI FERENC

uri- és női cipész, Szanisló-u. 55.

Készit uri- és női cipőket mérték szerint. Javitások jutányos árban. Meghivásra házhoz küldök, levelekre válaszolok.

Kincset ér

a TORDY-féle

Hollandi 3 király tea, mivel nemcsak hashajtó, hanem egyuttal étvágyjavitó, gyomortisztitó, emésztést elősegitő, bélmüködést szabályozó, nemkülönben a legmakacsabb gyomor bajon is segit. Csomagja (kbl. 10—12-szeri használatra) 30 fillér.

Minden gyógytárban kapható.

Autó (automobil) tulajdonosok

szives figyelmébe.

PNEUMATIK, köpeny és tömlő, vulkanizáló mühely!

TRAPP ISTVÁN Budapest, VIII. ker. Tisza Kálmán-tér 26.

Postai megbizás naponként azonnal el lesz intézve. Javitások jutányos árban. Használt gumik a legmagasabb árban megvételnek.

LENGYEL JÓZSEF

épület- és diszmü-bádogos, vizvezeték-, fürdőszoba- és szagtalan angol klozet berendező

elfogad

házak, tornyok, kastélyok

állandó jókarban tartását

Költségvetéssel ugy helyben, mint vidékre dijtalanul szolgál.

Bádogos és szerelő-telep:

Beöthy Ödön-utca 78. sz.

Helyi és vidéki telefon 338. szám.

Tisztelettel értesitem a n. é. vevő közönséget, hogy a

Teszler Simon posztó kereskedőt

kiegyeztettem, a ***csődtömeget átvettem és azt rendkivüli leszállitott árban kiárusitom.*** A csődtömeg a következőket tartalmazza: lüszter-, angol-, scott- és honi divatszöveteket. Fekete- és kék kamgárnokat, női costüm divatkelméket, mellényeket, schiffonokat, bélésárukat, ***szabókellékeket*** és mindezen árukat ***gyári áron alul kiárusitom*** u. m.:

egy teljes öltönynek való 3 mtr. már		K 02·40
« « « « jobb minős. div.	3 mtr.	K 06·60
« « « finomabb « «	3 «	K 12·—
« « « angol divat	3 «	K 19·—
« « « legfinomabb « . .	3 «	K 28·—

a fekete- és kék kamgárnokat ugyan ilyen gyári áron alul ***jóval olcsóbban*** lesznek kiárusitva. Egyben ajánlom a n. é. vevőközönségnek az összes raktáromban levő szövetekhez a hozzávalókat, azaz a szabókellékeket a legfinomabb kivitelben, a legolcsóbb árban, u. m.:

egy már nagyon jó hozzávaló . . .		K 4·50
« finomabb «		K 5·50
« egész finomabb «		K 7·—
fekete szalonhoz legfin. «		K 8·—

Minthogy az üzlethelyiséget november 1-én át kell adnom, tisztelettel kérem a n. é. közönséget mielőbb egy próba bevásárlással megtisztelni. Teljes tisztelettel

Schwarz Kálmán és Teszler Simon

Zöldfa-utca 21. sz.

„STANDARD“ TÁRSASÁG VEGYÉSZETI GYÁR
BUDAPEST, IV. MAGYAR-UTCZA 44. SZ.

Poloska, moly és egyéb féregirtást egy évi jótállással vállalunk vidéken is.

Poloska és egyéb féreg irtáshoz ajánljuk szabadalmazott gázfejlesztő anyagunkat, melynek egyszerü alkalmazásával a poloskától végleg megszabadulhat,

1 szobára elegendő anyag 5 koronába kerül.

Feltétlen biztos hatásu sváb és ruszni irtószer kilója 4 korona.

Légyirtó folyadék és por kilója 4 korona.

Patkány és egérirtáshoz ajánljuk patkány és egértifusz-baczilust. A 20. század legmegbizhatóbb patkány és egérirtó szere, csak patkányt és egeret öl meg, emberre vagy állatra nem veszedelmes, tehát mindenütt elhelyezhető. A patkány és egértifusz bacilus árai:

1 kis adag 2—300 patkány kiirtására 6 K
1 nagy „ 3—600 „ „ „ 12 K

Sarkady és Szánthó
TORONYÓRA GYÁRA
Nagyvárad, Damjanits-utcza 30.

Ajánlja 1 hétben egyszer felhuzandó és 1 napban egyszer felhuzandó toronyóráit „szegecs“ és „szabadlengésü“ járattal, réz kerekekkel. Olcsó árak.

TÖBB ÉVI JÓTÁLLÁS.

Villanyerő berendezés.

Arjegyzék kivánatra.

Saját ház.

Wágner a „HANGSZER-KIRÁLY„
országszerte elismert legolcsóbb hangszeráruháza
Budapest, József-körut 15.
Bárkinek teljesen

INGYEN

küldi a most megjelent nagy fényképes hangszerárjegyzékét, ha azt egy levelezőlapon kéri. Öreg vagy törött gramofonlemezeket becserél. Gyorsjavitóműhely! Elismerő levelek!

Nagyváradi kereskedelmi és iparkamara.
3337—1412.

Értesités.

Van szerencsénk az érdekeltek tudomására adni, hogy a pólai cs. és kir. tengerészeti arzonál parancsnoksága az 1913. évben szükséges különböző anyagokra, u. m. festékek, bőráruk, szóda, desztrin, seprük, ecsetek, kefék, fa-szén, vörösréztömlők, ércrudak, kaucsukcikkek, sárgaréztömlők, törlőruhák, kender-kötelek kenderfonalak, takarók, kendertömlők, kenderolaj, fémtörlők, kőolaj, benzin, sütőedények, lámpák stb-ekre pályázatot hirdet.

Miről az érdekelteket azzal értesitjük, hogy a szóban levő versenytárgyalás részletes feltételei az alulirott kamaránál a hivatalos órák alatt d. e. 8—d. u 2 óráig megtetekinthetők.

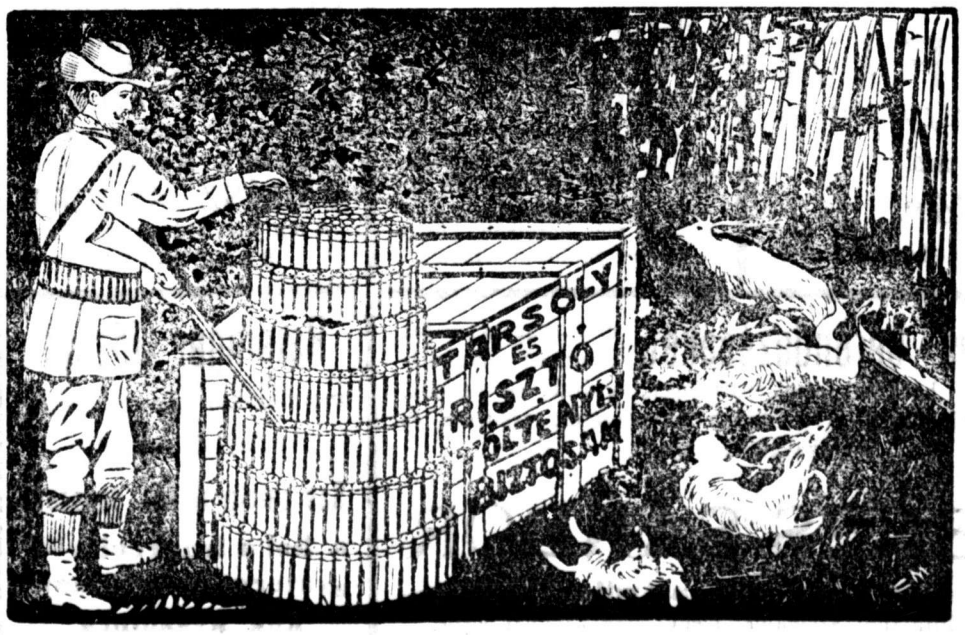
Nagyvárad, 1912. augusztus hó 17.
Nagyváradi kereskedelmi és iparkamara.
Dr Moskovits József, elnök. **Dr Sarkadi Lajos**, titkár.

Telefon 10-87. Telefon 10-87.

A LEGMODERNEBB BÚTOROKAT
készíti

Kovács Zsigmond

műasztalos
Szacsvay-u. 70. sz.
Géperőre berendezve.
Telefon vagy levelezőlap hivásra azonnal megjelenek.
Terv és költségvetés dijtalan.

M. kir. lőpor-áruda
Vadászfegyverek
Revolverek
Vadászati felszerelések
Eredeti Vallersdorfi töltények
TARSOLY és RISZTÓ
különlegességek vaskereskedésében
Nagyvárad, Rákóczi-ut.
Telefon 390. Telefon 390.

Legolcsóbb bevásárlási források!

Ha Ön

óráját jól és jutányos árban akarja megcsináltatni, hozza el **FEUN KÁLMÁN** óráshoz, Teleki-u. 9. Dr Nemes ház. Villanyos megállóhely. —

Órákban állandó nagy raktár.

Alapittatott 1895-ben.

Deo Adiuvante!

Imrek Károly

épület és műbutor asztalos N.-Várad, Alapi-utca 2. szám.

Alapittatott 1895-ben.

HA A KOSSUTH-

utczába vezeti utja, keresse fel a legjobb hirnévnek örvendő

KEPES ETEL

varró- és himző előnyomdáját, ahol bevásárlásait a legolcsóbban eszközölheti kézi munka anyagokban.

Izsák Lidia

mellfüzői, amelyek bécsi modellek szerint készülnek, országszerte nagy népszerüségnek örvendenek a hölgy közönség körében. Megrendelhető mérték szerint,

Nagyvárad, Nagy Sándor-u. 1. Füz üzlet: TELEFON 1—53. szám.

Mezey János és Társa

füszer, csemege kereskedése Nagyváradon, szt. László-tér és Teleki-utca sarok.

Szolid üzlet többet nem ad, de kevesebbet sem.

Hallatlan

olcsó árban készit **Piski Ferenc** cipész úri és női cipőket csak egy próba és ön meg fog győződni

Szent János-utcza

sarok, Schvarc Farkas-féle házban.

Fő a kézi mosás!

A ki erre reflektál, hivja meg MESZÁROS MÁRIA gőzmosó és vegytisztitó intézetét, házhoz elküld és haza is szállit. **Szarvas-tér és Liget-uteza** sarkán. Levelekre azonnal válasz.

Telefon 67.

Izléses arany- ezüst ékszerek, finom, órák legolcsóbban kaphatók

Szilágyi Géza és Ts-nál

Rákóci-ut

Telefon. 630.

Tátray Sándor

saját műlakatos műhelye, vizvezeték szereldéje

NAGYVÁRAD

Körözs-utca 11. sz.

NE ADJUK

pénzünket idegen cégnek, vegyünk

lánckütat

MÁRKUTZ JÓZSEFNÉL

Akadémia-u. 1. sz.

Czukrász

sütemények minden alkalomra házhoz szállitással jutányos árban eszközöltetnek. Meghivásra házhoz küldök, levelekre válaszolok. Vidékre napi expediálás.

Molnár János cukrász

Kolozsvári-u. 50.

Keresse föl Haás Simon rövidáru férfi- és női divat-üzletét

Szent János-utcza 46. gyógyszertár mellett,

hol hallatlan olcsó árban lehet vásárolni.

A „Nagyváradi Torna Club“ Clubhelyisége

Kolozsvári-utcza 50. szám alatt

a «Varga féle» Magyar Király kávéházban.

Udvari kávéház

családok kellemes szórakozó helye. Esténkint **Bebe Kálmán** teljes zenekarával hangversenyez. — Bejárat

Szt. László-tér és Zöldfa-utcza.

FELDSTRICK KÁLMÁN

könyvkötészete és dobozgyártása

NAGYVÁRAD, Rákóczi-ut, Moskovits palota

Biharmegye és N.-Várad város kir. itélőtábla és a megyei főszolgabiróságok és körjegyzőségek szerződéses szállitója.

ROZSNYAY JÓZSEF

nű-asztalos, Nagyvárad Kolozsvári-u. 77.

Helyi és vidéki telefon-szám: 1076.

Európa nagyobb városaiban évek során át szerzett gyakorlati ismereteim lehetővé teszik, hogy a mai közönség részére a müvészi kivitelü különlegességi munkákat is kellő szaktudással a legpontosabban elvégezhetem. Készitek továbbá: modern háló, szalon, bútor és üzleti-berendezéseket, portálokat, lakás- és kastély-berendezéseket minden still és kivitelben a legszolidabb árak mellett. Egy kisérlet elengendő, hogy a t. uri közönség bizalmát továbbra is kiérdemeljem.

Tisztelettel **ROZSNYAY JÓZSEF**, müasztalos.

Szántó Dezső

első

nagyváradi REDŐNY-GYÁRA Rulikovszky-ut

TELEFON 491.

Csoda elárusitás!!!!

Partiba vettem, szőnyeg, ágy és asztal garnitur, rumburger vászon, selyem és csipke dolgokat.

Félárba árusitom.

Lőwinger Márton

versenyáruháza **Kert-u. 1. sz.**

Kerékpár varrógép s gramophon javitásokat készittetni legelőnyösebb

Horvát Béni

mechanikusnál, Kossuth Lajos-utca 18.

Az összes alkatrészek állandóan raktáron.

TELEFON 1038. szám.

Haas Lajos

Gáz és villanyberendezési vállalat.

Elvál mindennemü gáz és villanyszereléseket és jókarbantartását.

TELEFON 1038. sz.

PENCZ JÁNOS

(cipész, szakiparos.)

NAGYVÁRAD,

Szt. János-u. 34.

Készit mérték szerint uri és női (Orthoepéd cipőket is) jutányos árban mérték szerint. Meghivásra házhoz jövök.

Elvállalnak minden e szakmába vágó munkákat, u. m.:

szobafestés és tapétázás.

WEINSTOCK Testvérek

szobafestők és tapétázók

NAGYVÁRAD, Gilányi-u. 21.

Legtisztább kivitel

jutányos árak mellett.

Költségvetés dijtalan.

Meghivásra házhoz jövünk.

Alapittatott 1880-ban

Schopper György

utóda veje

Rohoska Pál

Villanyerőre berendezett gépjavitó, vas és rézöntőde

NAGYVÁRAD, Sánc-utca 22. sz.

Mayer Lajos

kárpitos és diszitő

GYÁR-U 1 SZÁM.

Elvállal minden e szakmába vágó munkát jutányos árban. Levelezőlap meghivásra azonnal jövök. Állandóan készmunka kapható.

Az AUGUSZTUSI költözködésekkor a legcélszerübb

HIRN M. és FIA

villamossági vállalatához fordulni

Kossuth Lajos-u. 16. sz.

Nagy csillárraktár.

Telefon 10-54. **Telefon 10-54.**

Győry Sándor

villanyerőre berendezett késes és köszörüldéje

Kert-utcza, 4. szám.

Elvállal mindenféle speciál köszörüléseket és javitásokat, haj- és szakál vágó és lónyiró gépet, zsilette és mindenféle más borotvák köszörülését pontosan eszközli.

Moly irtó szerek

rovarpor, poloska tinktura, s többféle háztartási czikkek parket beeresztő viaszok kaphatók

VADÁSZ ALBERT

„Angyal“ drogueriában

BÉMER-TÉR.

Fotbal cipők, gumi térdvédők, dresszek a legolcsóbban kaphatók

Lefkovits és Kácser

Zöldfa-u., cipő, kalap és uridivat áruházában.

Villamos berendezéseket, u. m. magánépületek világitási felszereléseit, csengő házi telephon, ipartelepek, gyárak, és malmok. Villamos világitási és erőátviteli berendezéseit pontosan és szakavatottan készit

SZENES SÁNDOR

villamos berendezési vállalata **Szalárdi-u. 9.** Költségvetéssel dijtalanul szolgálok, meghivásra azonnal jövök.

Reisinger József

mechanikai gép és fegyverjavitó műhelye

Sas palota zöldfa passzás,

a hol a legpreciszebb eszterga és gépmunkák készülnek.

Szent László-nyomda részvénytársaság, Nagyvárad.